

№ 195 (20958)

2015-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ ЧЪЭПЫОГЪУМ и 21-рэ

> кыхэтыутыгьэхэр ыкіи нэмыкі къэбархэр тисайт ижьугьотэштых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ Республикэм и Премьерминистрэу КъумпІыл Мурат мы мафэхэм **Красногвардейскэ** районым щы агъ. СПК-у «Хьатикъуай» зыфиІорэм ылэжьыгъэ пынджыр зыфэдизыр, ащ иІухыжьын зынэсыгъэр зэригъэлъэгъугъ.

аугъоижьы. Теуцожь Рэщыдэ къызэриІуагъэмкІэ, мыгъэ пындж лъэпкъи 5 раутыгъагъ. Ахэр Адыгеим къыщагъэкІыхэрэм атекlых, ауаси фэдитlукlэ нахь лъапІ. Мы лэжьыгъэм икъэгъэкІын пылъ хъызмэтшІапІэхэу республикэм итхэм ялъытыгъэмэ, мэкъумэщ производственнэ кооперативэу «Хьатикъуаем» пынджыр зэрэщапхъырэ, зэрэщаугьоижьырэ шІыкІэр нэмыкІ.

- Пынджыр къызщагъэкІырэ районхэм япащэхэр, ар зылэжьыхэрэр илъэс заулэкІэ узэкІэІэбэжьмэ тыугьоигьагьэх, мы культурэм республикэм нахь зыщедгъэушъомбгъуным тытегущыІагь. МелиорациемкІэ

ГъэІорышІапІэм, нэмыкІ къулы-

къухэми пынджым илэжьын

анаІэ тырагъэты. Іофыгъоу зэ-

шІотхыгъэр бэ нахь мышІэми,

лэжьыгъэ бэгъуагъэ къахьыжьыгь, тэри тырыраз, — къы-Іуагъ КъумпІыл Мурат.

Адыгэ Республикэм лэжьыгъэм ијухыжьын фэгъэхьыгъэ мешьуашефидек динешфо тетэу щагъэцакІэ. Натрыф гектар 30839-м щыщэу Іуахыжьынэу къэнагъэр 6846-рэ мэхъу. Гектар пэпчъ центнер 37,9-рэ къеты. Пындж гектар 7529-м щыщэу Іуахыжьыгьэр 6436-рэ мэхъу, адрэ къэнэгъэ ІофшІэнхэри джырэ уахътэм агъэцакІэх. Тыгъэгъазэм ыубытыгъэ гектар 60545-м щыщэу Іуахыжьынэу къэнагъэр гектар мини 3-м ехъу.

Бжыхьасэхэм япхъыни тиреспубликэ щырагьэжьагь. Гухэльэу яІэмкІэ, 2016-рэ илъэсым ахэм чІыгу гектар мини 100 арагъэубытышт. Аш ызыныкъо апхъыгьах. Мэфэ ошІухэр къызыфагьэфедэхэзэ. чанэу юф ашіэ.

Джащ фэдэу ыпэкіэ еджапізу щытыгьэ, джырэ уахътэм кІэлэціыкіу іыгъыпіэкіэ зэтырагъэпсыхьажьырэ псэуальэу Красногвардейскэм дэтым Къумпіыл Мурат екіоліагъ. Мыщ ІофшІэнхэр зэрэщыльыкІуатэхэрэм зыщигъэгъозагъ, псэолъэшІхэм пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр афи-

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай. Сурэтхэр Алла Салиенкэм

ЯІофшІэн зэрэзэхащэрэр **ЗЭРИГЪЭЛЪЭГЪУГЪ**

Мэкъумэщ производственнэ кооперативэу «Хьатикъуай» зыфигорэм ипащэу Теуцожь Рэщыдэ къызэриІуагьэмкІэ, гьэцэкІэжьынэу ашІыгьэхэм ауж мыгьэ апэрэу лэжьыгьэр къахьыжьыгъ.

Доллар миллиони 2,5-рэ фэлиз кооперативым изэтегьэпсыхьан хэтлъхьагъ, — къыІуагь Теуцожь Рэщыдэ. — ГъэцэкІэжьынхэр зэхэтщагьэх, мы чІыпІэхэм укъызэрякІолІэщт гьогухэр тшІыгьэх, техникэ зэдгъэгъотыгъ, пынджэу тпхъыщтыр къэтщэфыгъ, тилэжьыгъэ бэгъоным фэшІ нэмыкІ Іофыгъуабэхэри зэшІотхыгъэх.

Мэкъумэщ производственнэ кооперативым пындж гектар 840-рэ зэкІэмкІи ыпхъыгъ. Ащ щыщэу Іуахыжьынэу къафэнагьэр гектари 150-рэ мэхъу. Непэрэ мафэм ехъулІэу комбайни 4-мэ губгъом итэу Іоф ашІэ. ГурытымкІэ зы гектарым центнер 80 къырахы. Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ зэрэщагьэгьозагьэмкіэ, лэжьыгьэу къахьыжьырэм рыразэх, пэшюрыгьэшъэу агьэнэфэгьагьэр

джыри тызыдэлэжьэн фэе лъэныкъоу тиІэр макІэп. Мы илъэсым пынджым ыубытырэ чІыгур гектар мини 7,5-м нэдгъэсыгъ. Къыхэгъэщыгъэн фае мыгъэ дэгъоу мы культурэм зэрэдэлэжьагъэхэр, ащ ишІуагъэкІэ тырихыгъэх.

Адыгэм итарихъ гупчэм ща**l**уатэ

Урысые Федерацием и УІэшыгъэ КІуачІэхэм я Гупчэ музееу Москва дэтым чъэпыогъум и 14-м къэгъэлъэгъонэу «Адыгэхэр: шыух, дзэкіоліых...» зыціэр къыщызэіуахыгъ.

Къэгъэлъэгъоныр зыгъэхьазырыгъэхэр Адыгеим ыкІи Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм я Лъэпкъ музейхэм яюфышю хэр арых. Мыр ыпэкІэ Мыекъуапэрэ Налщыкрэ къащызэІуахыгъэу щытыгъ. Налщык къыращи, къэгъэлъэгъоныр Москва УІэшыгъэ КІуачІэхэм ямузей къезыщэлІагъэхэм АР-м и Лъэпкъ музей иІофышІэ нэбгыриплІ Шэуджэн Налмэс япащэу ахэтыгъэх.

Къэгъэлъэгъоным икъызэlyхын Москва дэс тилъэпкъэгъухэр къыщызэрэугъоигъагъэх. УІэшыгъэ КІуачІэхэм я Гупчэ музей идиректорэу Александр Никановым мэфэкІ зэхахьэм къызэрэщиlуагъэмкlэ, шъолъыр Лъэпкъ музейхэм яапэрэ зэхэт проектэу мы Іофтхьабзэр хъугьэ. Кавказым бэрэ къызэрэкІорэр, шІу зэрилъэгъурэр, ащ шыпсэурэ ціыф лъэпкъхэм уащыщынэнэу зэрэщымытыр, щысэ зытепхын фэе культурэ лъагэ зэрахэлъыр Александр Никановым къыІуагъ.

Къэгъэлъэгъоным тарихъ

пкъыгъоу хэхьагъэхэр тиэрэ къыпэу я 8-рэ лІэшІэгьум щегьэжьагъэу тиэрэ ия 19-рэ лІэшІэгъум нэс къыхеубытэх. Ахэм джы нэбгырэ мин пчъагъэхэр яплъынхэ алъэкІыщт. Адыгэ шыум, адыгэ дзэкІолІым ишъуашэ, иlашэхэр (шхончхэр, сэхэр, къэлатхэр), ишыонэ зэтелъ зыфэдагъэхэр пкъыгъохэм дэгьоу къырагьэльэгьукІы. Ахэр япчъагъэкІэ 300 мэхъух. «Пкъыгъохэм япроцент 80-р Адыгэ Лъэпкъ музеим ихъарзынэщ щыщых», — хегьэунэфыкІы Шэуджэн Налмэс. Ахэр мэкlаехэм дахэу арагьэкlугьэх. Къэгъэлъэгъоным фыхахыгъэ залыр хъоо-пщау, музеим ия 2-рэ къат тет.

(Икіэух я 2-рэ нэкіуб. ит).

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапіэхэр!

2016-рэ илъэсым иапэрэ илъэсныкъо кіэтхэгъу уахътэр макіо!

Чъэпыогъум и 15-м къыщегъэжьагъэу и 25-м нэс фэгъэкІотэныгъэ зиІэ кІэтхэгъур кІощт. Мы уахътэм къыкІоцІ гъэзет кІэтхапкІэр къеІыхыщт:

тхьамафэм 5 къыдэкІырэ гъэзетэу И2161-рэ индекс зиlэм сомэ 776-рэ чапыч

заом ыкІи ІофшІэным яиветеранхэм апае И2162-рэ индекс зиlэм сомэ 759-рэ чапыч 75-кіэ шъуакіэтхэн шъулъэкіыщт.

Ныбджэгъу лъапІэхэр, мы мэфи 10-р къызыфэжъугъэфед, шъукіатх лъэпкъ гъэзетым!

Адыгэм итарихъ **гупчэм щаlуатэ**

(ΜκΙανχ)

КъБР-м и Лъэпкъ музей идиректорэу Накъэ Феликс адыгэ

хъулъфыгъэ шъошэ фыжь щыгъэу зэхахьэм хэлэжьагъ. Адыгэ дзэкlоліым, адыгэ шыум иіэшэ-шъуашэхэр искусствэм ишъошэ анахь лъагэмэ адиштэу зэригъэпсыщтыгъэхэм, а шапхъэхэр зэрэ Кавказ ыкlи зэрэдунаеу зэрэщызэлъашlагъэхэм къатегущыlагъ. КъБР-м

ыкІи АР-м я Лъэпкъ музейхэр зэрэзэдэлажьэхэрэм осэ ин афишІыгъ. Фэдэ къэгъэ-

> лъэгъонхэм язэхэщэн тапэкІи зэрэдэлэжьэщтхэм игуапэу къыкІигъэтхъыгъ. КъБР-м культурэмкІэ иминистрэ игуадзэ иІэнатІэ зыгъэцэкІэрэ Тау Ритэ гущыІэ зыратым, анахьэу ынаІэ зытыригъэтыгъэр фэдэ къэгъэлъэгъонхэм тарихълэжьхэр къызэрагъэущыхэрэр, ушэтынык Іэхэм зэрафащэхэрэр, зэльэпкьэгъухэр нахь зэпэблагъэ зэрашІыхэрэр арых. Къэгъэлъэгъоным икъызэlухын къэшъокІо купэу «Черкесия», КъБР-м изаслу-

женнэ артистэу Бэрэгъун Марьянэ, Москва дэт театрэу «Кураж» зыфиlорэм иартистэу Тыунэ Джэмал хэлэжьагъэх. Къашъохэм, орэдхэм мэфэкlыр къагъэбаигъ.

Тыунэ Джэмал орэд къызеlо нэужым гущыlэгъу тыфэхъугъ. Адыгэ хъулъфыгъэ шъуашэр кіако шіыгъэу непэрэ мафэм диштэу ащ щыгъыгъ. Лъэпкъ шъуашэр игуапэу зэрэзыщилъэрэр, ащ кіуачіэ зэрэхигъуатэрэр къыіуагъ. Ныбжьыкіэхэр піугъэнхэмкіэ ащ ишіогъэшхо къызэрэкіощтым ицыхьэ зэрэтелъыр хигъэунэфыкіыгъ. Шъолъыр ыкіи цивилизацие ушэтынхэмкіэ Гупчэу Москва щылажьэрэм инаучнэ Іофышіэ

шъхьаlэу, тарихъ шlэныгьэхэмкlэ кандидатэу Нэшъулъэщэ Наимэ къэгъэльэгьоным шlэныгъэм ылъэныкъокlэ осэ ин къыфишlыгъ. Пкъыгъоу ащ хахьэхэрэр къызэрэтхыхьагъэхэр, ахэм тишlэныгъэлэжьхэм ямызакъоу, lэкlыб ушэтакlохэм уасэу къафашlыгъэхэр зэрэрырагъэ-

гъусэжьыгъэхэр аужырэ научнэ шапхъэмэ адиштэу ылъытагъ. АР-м и ЛІыкіо гъэіорышіапізу Москва дэтым культурэмкіэ иотдел ипащэу Къэбэртай Эммэ Уіэшыгъэ Кіуачіэхэм я Гупчэ музей имызакъоу, Къокіыпіэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яис-

кусствэ имузей, Къэралыгъо тарихъ музееу Москва дэтхэм адыгэхэм якультурэ, ятарихъ афэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонхэр аужырэ уахътэм къазэращызэјуахыщтыгъэм лъэпкъым щыщхэмкіэ тызэрыгушхон тлъэкіыщт гъэхъагъэу зэфэхьысыжь къышіыгъ. Ащ къыгъэнафэрэр нэмыкі ціыф лъэпкъхэм ялъытыгъэмэ, адыгэхэм ятарихъ, яшэн-хабзэхэр нахь

аушэтыхэмэ ашіоигьоу, нахь ашіогьэшіэгьонэу къазэрахагьэщырэр ары. Лъэпкъ культурэр, тарихъыр мыкіодынхэмкіэ ахэр зишіогьэшхо къэкіощт іофыгьох. Уіэшыгьэ Кіуачіэхэм я Гупчэ музей тыгъэгъазэм и 13-м нэс къэгъэлъэгъоныр щыкіощт. Еплъы зышіоигьохэм музеим ипчъэхэр афызэіухыгьэштых.

ТЭУ Замир. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист.

Ныбджэгъуныгъэр гъэпытэгъэным фэш

«Союз творческой молодежи республик Северного Кавказа и Абхазии» зыфиюрэ организацием илыкюхэр мы мафэхэм Адыгеим къырагъэблэгъагъэх. Іофтхьабзэм къыдыхэлъытагъэу хьакюхэр титхакюхэм, тхэным фэщэгъэ ныбжьыкюхэм аlукигъэх, гущыюгъу афэхъугъэх.

Зэlукlэгъум кlэщакlо фэхъугъэ Гъукlэп! Зухра тызэрэщигъэгъозагъэмкlэ, Абхъаз Республикэм конференцие щыlэу кlогъагъэ. Ащ мы ныбжьыкlэхэм нэlуасэ ащыфэхъугъ. Тхэныр къыхэзыхыгъэу, апэрэ лъэбэкъухэр щызышlырэ купыр Адыгеим къеблагъэхэмэ зэрашlоигъом Зухра щагъэгъозагъ. Джы купыр къырагъэблагъи ныбжьыкlэхэр республикэм щыlагъэх.

Абхъаз къэралыгъо университетым иаспирантхэу поэзиер ныбджэгъушју зыфэхъугъэ ныбжьыкіэ нэбгыриплі Адыгеим къеблэгъагъэр. Дифа Габния, Наала Кокоскерия, Альбина Анкваб, Алхас Капш тиреспубликэ икъэлэ шъхьаіэ чіыпіэ дахэу иіэхэр апэрэ мафэм Гъукіэлі Зухра аригъэлъэгъугъэх. Лъэпкъ музеир, Къокіыпіэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэ и Къэралыгъо музей и

Темыр-Кавказ къутамэу Мыекъуапэ дэтыр, Мыекъопэ гупчэ фэшагъэхэм япроизведениехэр

Темыр-Кавказ къутамэу Мыекъуапэ дэтыр, Мыекъопэ гупчэ мэщытыр хьакlэхэм къаплъыхьагъэх. Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Хъунэго Рэщыдэ нэужым зыlуагъэкlагъ, ащ къыкlэлъыкlоу Адыгеим ис тхакlохэм нэlуасэ афэхъугъэх.

— Непэрэ зэlукlэм мэхьанэшхо етэты, — къыlуагъ «Союз творческой молодежи республик Северного Кавказа и Абхазии» зыфиlорэ организацием иліыкlоу Дифа Габния. — Адыгэ, Къэрэщэе-Щэрджэс, Къэбэртэе-Бэлъкъар ыкlи Абхъаз республикэхэм арыс тхэкlо ныбжыкlэхэр зэрэшlэнхэр, гухэлъэу, гупшысэу яlэхэмкlэ зэдэгощэнхэр, ныбджэгъуныгъэ азыфагу илъэу зэдэлэжьэнхэм фэтщэнхэр ары пшъэрылъ шъхьаlэу зыфэдгъэуцужьыгъэр. Ыпэкlэ зигугъу къэтшlыгъэ ныбжыкіэхэм ащыщэу тхэным фэщагъэхэм япроизведениехэр къызыдэхьащт тхылъ къыдэдгъэкіын гухэлъ тиі.

Профессиональнэ литераторхэм я Союз и Адыгэ организацие ипащэу Мэджэджэ Мэдинэ, Адыгэ Республикэм щыпсэурэ тхакlохэу Цуамыкъо Долэтбый, Хьакурынэ Руслъан, ныбжыкlэхэу Бэджэкъо Беллэ, Сихъу Султlан, Лэупэкlэ Асе, нэмыкlхэри Іофтхьабзэм къырагъэблэгъагъэх.

Мэджэджэ Мэдинэ шІуфэс гущыІэ къыІозэ къыхигъэщыгъ Абхъаз Республикэмрэ Адыгеимрэ азыфагу сыдигъуи ныб-джэгъуныгъэ пытэ зэрилъыгъэр.

зэдэгощэнхэр, ныбджэгъуныгъэ — Мыщ фэдэ Іофтхьабзэхэм азыфагу илъэу зэдэлэжьэнхэм фэтщэнхэр ары пшъэрылъ ащ. — Ныбжыкіэхэр зэрэшіэн- хэм, ягупшысэхэмкіэ, тхэкіэ ыпэкіэ зигугъу къэтшіыгъэ республикэхэм ащыпсэурэ зэјукіэгъухэр фэіорышіэх. Нэ-

ужым гупшысэ куухэр ашlых, ягъэхъагъэхэм ахэхъо.

Зэlукlэгъур гуфэбэныгъэ хэлъэу рекlокlыгъ. Іофтхьабзэм къекlолlагъэ пэпчъ зэрэтхэрэ лъэныкъом, ар нахь къызкlыхихыгъэм къытегущыlагъ. Шъхьаджыгукlэ пэблэгъэ произведением къеджагъ, гупшысэу хилъхьагъэхэр, зыщитхыгъэ уахътэр къы-lотагъ.

Абхъаз Республикэм къикlыгъэ ныбжьыкlэхэм яныдэлъфыбзэкlэ атхыгъэ усэхэм къяджагъэх, гупшысэу ахэлъыр зэlукlэм къекlолlагъэхэм алъыlэсынэу урысыбзэкlэ къызэрадзэкlыжьыгъ.

Іофшіэным, унагъом, нэмыкіыбэм уахътэу ахьырэр зэрэмымакіэм къыхэкіэу тхэныр тіэкіу аіэкіэзы зэрэхъурэм ныбжьыкіэхэр тегущыіагъэх. Гумэкіыгъоу къзуцурэм идэгъэзыжьын фэгъэхьыгъэ гупшысэу яіэхэмкіэ зэдэгощагъэх, лъагъоу къыхахыгъэр хэмыкіокіэжьыным пае ашіэн фаехэр зэхафыгъэх.

Профессиональнэ литераторхэм я Союз и Адыгэ организацие ипащэу Мэджэджэ Мэдинэ, Гъукіэлі Зухра, Абхъаз къэралыгъо университетым иректор ыкіи нэмыкіхэу мы іофтхьабзэм кіэщакіо фэхъугъэхэм лъэшэу зэрафэразэхэр Дифа Габния къыіуагъ. Ныбджэгъуныгъэ пытэ зэдыряізу зэдэлэжьэнхэм зэјукіэр иегъэжьапіэ хъуным зэрэщыгугъырэр ащ къыхигъэщыгъ.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

ПАНКРАТИОНЫР. ДУНАИМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Батырым имедаль

Дунаим панкратионымкіэ изэнэкъокъу Тыркуем икъалэу Анталие хэхьэрэ псэупіэу Аланьям щыкіуагъ. Урысыем ихэшыпыкіыгъэ командэ хэтэу зэіукіэгъухэм ахэлэжьагъ Лэшэпсынэ щапіугъэ нарт шъаоу Кіарэ Къэншъао.

Хэгъэгум икІыгъэ купым пэщэныгъэ дызезыхьагъэхэм ащыщ Адыгеим и Парламент идепутатэу ХьакІэлІ Рустам. Къ. КІарэр килограмм 77-м нэс къэзыщэчырэмэ янэкъокъугъ. Илъэс 17 зыныбжь кІалэр илъэс 18 — 19-м итхэм ябэ-

ныгъ. Купым нэбгырэ 20 фэдиз хэтыгъ. Казахстан, США-м, Урысыем яліыкіо-хэм Къэншъао атекіуагъ, ау финалныкъом нэсыгъэу Урысыем испортсменхэм ащыщ текіоныгъэр ащыщ шіуихьыгъ. Джэрз медалым икъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэіукіэгъум Къ. Кіарэм икъулайныгъэ дэгъоу къыщигъэлъэгъу-

агъ, Казахстан къикlыгъэм текlуагъ. Адыгэ батыр ныбжьыкlэр тренерхэу Вэрэкъо Долэтрэ Къэлэшъэо Аскэррэ агъасэ. Къуаджэм гурыт еджапlэр къыщиухыгъ, гум къыхихыгъэ сэнэхьатым зыфегъасэ, зэнэкъокъухэм ахэлажьэзэ Адыгэ Республикэм ыцlэ спортышхом щиlэты шlоигъу.

— Лэшэпсынэ щыщхэу Хьаджырэкъо Асхьад, Шэуджэн Адам, Щыщэ Чыназ, Жьэлдашъэ Азэмат, Уел Адам, Пашъэ Къэплъан, Хьаткъо Амир, нэмыкіхэр спортым гъэхъагъэу щашіырэмкіз ныбжьыкізхэм щысэ афэхъух, —къытијуагъ Кіарэ Къэншъао. — Кіэлэеджакіохэу Щыщэ Тимур, Индрис Астемир, Индрис Джамболэт, фэшъхьафхэм спортым зыкъыщызэјуахын алъэкіыщт. Къуаджэм щезыгъэжьэгъэ кіалэхэм медальхэр къыдахызэ, ціэрыю хъунхэу сафэльаю.

САХЬИДЭКЪО Нурбый.
Сурэтым итхэр: Къэлэшъэо Аскэррэ
Кlapэ Къэншъаорэ.

Арыти, Джэджэхьэблэ чІыпІэ

коим хэхьэрэ чылэгъуиплІымэ

(унэгъо 550-рэ фэдизэу адэсхэм

Сымаджэхэр

амалынчъэу къэнэщтхэп

Теуцожь районым чІыпІэ коиблэу щызэхэщагъэхэм ягупчэхэр адэтых Гъобэкъуае, Аскъэлае, Пэнэжьыкъуае, Джэджэхьаблэ, Очэпщые, ПчыхьалІыкъуае, Лъэустэнхьаблэ. Ахэм ащыщэу анахь къогъум къосыр, федеральнэ гъогу шъхьаІэхэми, район гупчэми, къалэхэми, ахэм адэт сымэджэщхэми апэчыжьэу щысыр Джэджэхьэблэ чІыпІэ коим хэхьэрэ псэупіипліыр ары — Джэджэхьабл, Тэуехьабл, Городскоир, Къунчыкъохьабл. АпэритІур район гупчэм километри 10 — 14-у, адыгэ къоджэшхощтыгъэу Къунчыкъохьаблэ километрэ 20-м ехъукІэ — районым, Адыгэкъалэ дэт гупчэ сымэджэщым километрэ 90-рэ фэдизкІэ апэчыжь.

Джары СССР-р зыщэІэм Гъобэкъуаий, Аскъэлаий, нэмыкІхэу зигугъу къэсшІыгъэхэми (район гупчэр ахэмытэу) сымэджэщ адамыгъэуцоу, Джэджэхьаблэ къызкІыщызэІуахыгъагъэр. Сымэджэщым Краснодар, Мыекъуапэ, нэмыкі чіыпІэхэм къарыкІыгъэ врач Іэпэ-Іасэу щылажьэщтыгъэхэр непи шІукІэ цІыфхэм агу къэкІыжьых.

Нэужым цІыфхэм ящыІакІэ нахьышю афагъэпсэу аюзэ, сымэджэщ шагьор зэфашыжьи, чІэтыгъэр зэкІэ зэбгыращыжьыгъ. Къагъэнэгъагъэр врачебнэ амбулаториер ары. Ащ едехесе в едефам хенхех піэкіори 6-мрэ Іэпыіэгъу псынкІэмрэ.

Джы а тІэкІоу къагъэнагъэу къогъум къос чылэгъуиплІымэ ащыпсэухэрэр зыщыгугъыхэрэми «къяцэкъэжьыгъэх». Мазэ горэкІэ узэкІэІэбэжьымэ, къэбар гомыlу къалъыlэсыгъ —

ІэпыІэгъу псынкІэр чылэм дахыжьынэу ашІыгъэу зэхахыгъ. ЦІыфхэр къэзэрэгьэбырсырыгъэх. «Президентэу Владимир Путиным цІыфхэм япсауныгъэ икъэухъумэн анахь Іофыгъо шъхьајзу, псэупјэм иинагъэ, ицІыкІугъо ямылъытыгъэу, ІэпыІэгъу псынкІэр игъом агъотын фаеу телевизорымкІэ къызэригорэр зэхэтэхы, тэ тызыщыгугьын щымы!эжьэу шъофым тыкъырагъанэ. Тхьапшыра ІэпыІэгъу псынкІэр къэмысызэ цІыфхэм ядунае ахъожьэу къызэрэхэкІыгъэр? Сыдигъуа Гъобэкъуае е Пэнэжьыкъуае къикІырэ ІэпыІэгъу псынкІэм имашинэ Къунчыкъохьаблэ е Городскоим къэсынышъ, цІыфэу узым къыриутыгъэу ІэпыІэгъу зищыкlагъэм зылъыlэсыщтыр?» Бэ джащ фэдэ упчІэу къагъэ-

ЦІыфхэр лъэшэу къэгумэкІыгъэх, район администрацием нэсыгъэх, къэралыгъо пащэхэми алъыІэсыщтхэу, цІыфзэхэхьэшхуи ашІыщтэу зэдаштагь. нэбгырэ 1800-рэ ащэпсэу) ІэпыІэгъу псынкІэм имашинэ аlахыжьынэу унашъо ашlыгъэамышІыгъэр зэдгъэшІэнэу Адыгэкъалэ дэт гупчэ сымэджэщэу Теуцожь район сымэджэщыр зэпхыгъэм иврач шъхьајзу Лыхэсэ Фатимэ зы-Іvдгъэкlагъ.

Джэджэхьаблэ ІэпыІэгъу псынкІэр дэтхыжьыщтэп, ащ фэдэ унашъо тшІыгъэп, — elo Фатимэ. — Зичэзыу зэlукlэгьоу тиlагьэм тиlофшlагьэхэр щызэфэтхьысыжьхэзэ, тапэкІэ тилэжьакІэ нахьышІоу зэрэзэхэтщэщтым, пшъэрылъэу къытфагъэуцухэрэм тарыгъуазэзэ, едпания медехеншатры портавления портавляющий поттавляющий портавляющий портавляющий портавляющий поттавляющий поттавляющи нахь макІэ тшІын фаеу хъун зэрилъэкІыщтыр къыщытІуагъ. Джэджэхьаблэ ІэпыІэгъу псынкІэр дэтхыжьынэу тигухэлъ благъэхэм къыдалъытэрэп. Ау неущ къэхъущтыр зыми ышІэрэп. Урысыем шапхъэу щагъэуцугъэхэм къызэрэдалъытэрэмкіэ, нэбгырэ минипші пэпчъ ІэпыІэгъу псынкІэм изы автомашинэ фикъунэу ары. Теуцожь районым нэбгырэ мин 21-рэ ныІэп исыр. А пчъагъэр къэзыгъэгъунэн зылъэкІынэу къытфалъытэрэр машинитly. Тэ тиІэр — плІы. Ау ушъхьагъоу тшІырэр сымэджэщхэр тикъуаджэхэм зэрапэчыжьэхэр ары. Сымэджэ хьылъэхэр е Мыекъуапэ, е Краснодар нэтэгъэсых. Ахэм уанэсынышъ, псынкІэу къэбгъэзэжьынэу щытэп. Сымаджэр сымэджэщым къычІэогьэгьольхьэфэ охътэ шІукІае ехьы. Диспетчерхэм автомашинэу къалэм щыІэм ычІыпІэ анахь апэблэгъэ чылагъом иавтомашинэ рагъахьэ.

Джащ фэдэу къиныгъоу зыlукіэхэрэр, яюфшіэн зэрэзэхащэрэр, ежьхэм яшІоигьоныгьэкІэ зы нэбгыри Іофшіапіэм зэрэІуамыгъэкІыщтыр, зы Іэпы-Іэгъу псынкІэкІи чылагъохэм адэтхэр нахь макІэ зэрамышІыщтхэр, арэущтэу зекІонхэ фаеу хъумэ, цІыфхэр Іофым зэрэщагьэгьозэщтхэр Фатимэ къытфијотагъ.

Ащ ыуж Джэджэхьэблэ чІыпІэ коим ипащэу Хьэшхъуанэкъо Мыхьамэт зыІудгъэкІагъ. Анахьэу ащ ипсалъэ къыщыхигъэщыгъэр чылэхэм социальнэ Іофыгъохэм алъэныкъокІэ гумэкІыгъуабэ зэрадэлъыр ары.

 — Іофшіапіэ щыіэпышъ, хъулъфыгъэхэр хэгъэкІи, бзылъфыгъэхэри Краснодар кІохэзэ Іоф ашІэ, чэщ сменэми къэтыхэу къыхэкІы, — elo Мыхьамэт. — НыбжьыкІэхэр чылэм къыданэхэрэп, аныбжь зэрикъоу къалэхэм загъэзэжьы. Чылэхэм къаданэрэ тинахьыжъхэм янахьыбэр сымадж. ЕгъашІэм лэжьагъэхэу, зауи, гъабли зыпэкІэкІыгъэхэу, джы лъэкІ зимыІэжьэу къэнагъэхэм ягукъэошху ІэпыІэгъу псынкІэу бэрэ хэзыщыжьыхэрэр дахыжьынэу зэраІорэр. Типащэхэм ахэр ащэгугъых а гумэкІыгьом щаухъумэнхэу. ІэпыІэгъу псынкІэр дахыжьмэ, сыда къытфэнэжьырэр?

Врачебнэ амбулаторием ипащэу Хьэнахэкъо Замирэт къызэрэтфиІотагъэмкІэ, псэупІиплізу къагъэгъунэхэрэм — Джэджэхьаблэ, Къунчыкъохьаблэ, Тэуехьаблэ, Городскоим — Іэпы в гъу псынк в р ящык в гъз шъыпкъэу щыт. Нэбгырэ 1800-у ахэм ащыпсэурэм щыщэу 862-р нэжъ-Іужъых, нэбгырэ 62-р — онкологие узым, нэбгыри 122-р — гуузым, 115-р лъыдэкІуаем, нэмыкІхэм агъэгумэкІых.

 Сымаджэхэм къахэхъо нахь, ахэкІырэп. ГъэрекІо ІэпыІэгъу псынкІэм гъогогъу 1704-рэ къеджагъэхэмэ, 2015-рэ илъэсым имэзибгъу автомашинэр сымаджэхэм адэжь зэрэкІуагьэр 2569-рэ. Ащ къегьэнафэ ІэпыІэгъу псынкІэр тимы-Іэмэ зэрэмыхъухэщтыр. Ащ фэдизрэ зыгорэм къикІырэ автомашинэр мыхэм къызэранэмысыщтыр хэткІи нафэ, elo тигущыІэгъу.

Джыри къыхэдгъэхъон. Врачым пчэдыжьым щегьэжьагьэу сыхьатыр 12-м нэс сымаджэхэр ештэх. Мафэ къэс къыфакІорэр нэбгырэ 20 — 25-рэ. Ащ нэмыкіэу, мафэрэ зэіэзэхэрэ нэбгырэ 16 — 17-у капельницэхэр зыфыхагъэуцохэрэм ынаІи атет. Сымэджэ хьылъэу яІэ нэбгыритфымэ непэ зытІозыщэ врачыр афэкІо. Ахэм анэмыкІэу, врачым фаехэу макъэ къэзыгъэlугъэхэм щэджэгъоужым алъэІэсы. Арышъ, лъэсэу чылэхэу километрэ зытфыхэу зэпэчыжьэхэр къыпфэкІухьащтхэп. Зыгорэм къырагъэкІырэ автомашинэми ахэр пфигъэцэкІэнэп. Ащ нафэ къешІы ІэпыІэгъу псынкІэр Джэджэхьаблэ дэпхыжьынэу зэрэщымытыр. Арышъ, тэгугъэ апэ гущыІэгъу тызыфэхъугъэгьэ Лыхэсэ Фатимэ иlуагьэ фэшъыпкъэнэу, цІыфхэр зэрэщыгугъыхэрэр афигъэцэкІэнэу. Тэ, журналистхэри, мы Іофым рыкІорэм тыльыпльэщт.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Мэхьанэшхо зиІэ Іофыгъу

ЦІыфхэм япсауныгъэ къзухъумэгъэнымкіэ мэхьанэшхо зиіэхэм, ащ изы амалышіухэм ащыщ иммунизацием ишІуагъэкІэ зэпахырэ узхэм апэуцужьыгъэныр. Ары къэралыгъом зыкіызэхигъэуцуагъэр прививкэхэм я Лъэпкъ календарь.

цыфхэм афэшыгьэнхэм) ишіуапахырэ узхэу шъорэкІыр, дифтериер агъэкІодынхэ алъэкІыгъ, шъогъэзэ лъэпкъхэу «корь», «краснуха» зыфаlохэрэр макlэ къызэуалІэрэр, столбнякри, шъэожъыехэм сабый ахэмыкІыжьынэу зышІыщтыгьэхэ эпидемическэ паротитри щыІэжьхэп пюми хъущт, зэгъорэ дэд къазыхагъэщыхэрэр.

Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ Дунэе организацием (ВОЗ-м) къызэритырэмкІэ, план гъэнэфагъэм тетэу вакцинэр цІыфхэм ахалъхьэу зыщыхъугъэм къыщегъэжьагъэу дунаим щыпсэухэрэм ащыщэу нэбгырэ миллионищ фэдизмэ ящы-Іэныгъэ илъэс къэс къагъанэ, лІэныгъэм къыфэзыщэщтыгъэхэ зэпахырэ уз зэфэшъхьафхэм ащаухъумэх. Пчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкіэ, кіэлэ-

Иммунизацием (прививкэхэр ціыкіухэм зэпахырэ узэу къяузыхэрэм вакцинэ гъэнэфагъэгъэкіэ, дунаим щыпсэухэрэм хэмкіэ апэуцужьхэу зырагъэащыщыбэ зэрылІыкІыщтыгьэ зэ- жьагъэм къыщыублагьэу Урысыем эпидпаротитыр къв зыгъэхэм япчъагъэ — 150-кlэ, дифтериер — фэдэ 200-кlэ, коклюшыр — фэдэ 40-кІэ, столбнякыр — фэдэ 50-кІэ нахь макІэ хъугъэ.

Адыгэ Республикэм псауныгьэр къэухъумэгьэнымкІэ и Министерствэ къызэритырэмкІэ, Лъэпкъ календарым диштэу прививкэхэр зэрашІырэм, нахьыбэу ащ къыхырагъэубытэным зэрэпылъхэм ишІуагъэкІэ, 1998-рэ илъэсым къыщыублагъэу республикэм щагъэунэфыгъэп дифтериер, полиомиелитыри щыІэп. Шъогъэзэ лъэпкъэу «краснухэр» илъэс заулэ хъугъэ кІэлэцІыкІухэм къызямыузыжьырэр, ау паротитыр, гепатитэу В-р, лептоспирозыр загьорэ джыри къяуталІэ. Адыгеим илъэс зэкІэлъыкІохэм ща-

гъэунэфыгъэхэп зэпахырэ узхэу туляремиер ыкlи «сибирскэ язвэкіэ» заджэхэрэр.

ПэшІорыгъэшъэу ашІынэу щыт прививкэхэм я Лъэпкъ календарь мы лъэхъаным хэхьэх зэпахырэ уз 12-м апэшІуекІогъэнымкІэ вакцинопрофилактикэр. 2014-рэ илъэсым ащ зэхъокІыныгьэ фашІыгьагь, джыри хагъэхъонэу ары специалистхэм къызэраІорэр. Арэущтэу прививкэхэм я Лъэпкъ календарь зэхъокІыныгъэхэр чэзыу-чэзыоу фашІынхэр къызыхэкІырэр эпидемиологическэ Іофхэм язытет, вакцинакІзу къежьэхэрэр, Урысыем щыпсэухэрэм япсауныгъэ къэухъумэгъэным ылъэныкъокІэ пшъэрылъэу къэралыгъом къыгъэуцухэрэр ары. Мары джы а Лъэпкъ календарым инфекцие зэфэшъхьаф 13-мэ апэуцужьы--фыр дехемвиди прививкат цыфхэм афашІынхэ фаеу хагъэхьагъэх. Специалистхэм къызэрэхагъэщырэмкІэ, ахэм ащыщэу тэ тишъолъыркІэ анахь шъхьа-Іэхэр туляремием, лептоспирозым, «сибирская язва» ыкІи «бешенство» зыфаюхэрэм апэуцужьыгъэнымкІэ вакцинопрофилактикэр регъэкІокІыгъэныр

Мы лъэхъаным медицинэм иІофышІэхэм нахьыбэрэ зигугъу ашІырэр гриппым пэуцужьыгьэным фэшІ пэшІорыгъэшъэу ціыфхэм (жъи, кіи) вакцинэхэр ахэлъхьэгъэнхэр, а кампанием нахьыбэу къыхырагъэубытэныр ары.

Мы илъэсым республикэм апэрэу къыращагъ гриппым пэуцужьырэ вакцинэу «Совигрипп» зыфаlорэр (зэхэлъхьэгъу мин 80). Арэущтэу кІэу къежьэрэ вакцинэм цІыфхэм сыдигъуи тІэкІу цыхьэ фамышІэу

къыхэкІы. Ащ фэгъэхьыгъэу УФ-м и Роспотребнадзор ипащэу, санитар врач шъхьаІэу А. Поповам къы орэм шъущыдгьэгьозэн. Зэрэхьурэмкіэ, ильэс къэс псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ Дунэе организацием иэкспертхэм унашъо ашІы къэкІощт эпидсезоным цІыфхэм ахалъхьащт вакцинэм хэлъын фэе штаммхэр зыфэдэщтхэм фэгъэхьыгъэу, сыда пІомэ гриппым ивирус зызэблехъу, вакцинэм ишІуагъэ къэкІоным фэшІ ащи зэхъокІыныгъэ фэхъун фае. Специалистхэм къызэрэхагьэщырэмкіэ, гриппым ивирус, нэмык узхэм яехэм елъытыгъэмэ, нахьыбэрэ зызэблихъоу агъэунэфыгъ.

Гриппым пэуцужьыгъэным фэшІ прививкэ зэрашІыщт вакцинэр аптекэхэм яІэмэ зэдгъэшІэнэу Мыекъуапэ дэтхэм ащыщхэм бэмышІэу тафытеуагь. Ахэр зиlэхэри ахэт (унэе аптекэхэм тяупчіыгьэп), зычіэмылъхэми мэфэ заулэкІэ къафащэнхэу къагъэгугъагъэх. Мазэм ыкІэхэм адэжь нахьыбэрэмэ вакцинэхэр къазырагъэолІэнхэу къаІуагъэр. Ау поликлиникэхэм, хэти зэпхыгъэ ІэзапІэм зафэбгъазэмэ нахьышІу, сыда піомэ гриппым пэуцужьырэ вакцинэхэр зэрэпІыгъынхэ фэе шапхъэхэр хэхыгъэх, ары ор-орэу поликлиникэм къэпхьыгъэ вакцинэм медикхэм цыхьэ фамышІынри къызыхэкІын ылъэкІыщтыр.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

%}}}}} }} }

Шэжьым итхыпхъэхэм

уагъэгъуазэ

(КъызыкІэлъыкІорэр чъэпыогъум и 15-м къыдэкІыгъэ номерым ит).

Къэмэкіэльыс — къэмапіэм илъ пхьэмрэ ащ тебзэгьэ шьомрэ азыфагу дэгъэлъэдагъэу зэрахьэрэ сэ ціыкіу.

Къэмэкіэпыс — къэмэкіэпышъхьэм ыцыпэ пашіыхьэрэ хъурэе такъыр ціыкіу (гущыіэм пае, дышъэ, тыжьын). Тыжьын къэмэкіэпыс.

КъэмэкІэпышъхь — къэмапэр пытэу, дахэу хъуным пае сэмбым ехьыщырэу ипакІэ пагъэуцорэ пкъыгъу.

Къэмэпщэпс — къамэр бгырыпхым зэрыкlэрашlэрэ кlэдэупlэм ихьащырэу щыт шъо.

Къэмэпшъэхъу — къэмапіэм ыіу шіолъ пшъэхъу піуакі (гъучіэу, гъуаплъэу, джэрзэу, нэмыкіэу мэхъу).

Къэмэтхьап — къамэм щыщэу зэрэрыпаупкІырэ, зэрэпыджэхэрэ пкъыгъор.

КъэмэІапшъ / къэмэкІ — къамэр ІэкІэ зэраубытырэ ыкІ. Къыикъ — зэшІошІапІэ имыІзу къэгъэщыгъэу хъурэе ныкъу. Щэбзэкъур къыикъэу къэгъэшыгъ.

Лъэгупс / пліэпс — хъулъфыгъэ гъончэджым ыльэпитіу падэщтыгъэ шъагъэр е уагъэр. Зэуапіэм щыфэхыгъэр е къыщауіагъэр псынкізу къыіуахыжыштыгъэ. Зы шыум лъэгупсыр (ліэпсыр) ыубытыщтыгъэ, адрэм якіэр зыіэкіиубытэти, зэпэіыиізу (зэпаіыгъэу) къагіэтыти, зэуапіэм къырахыжыщтыгъэ. Ащ фэдэу зэпаіыгъэу хьадэр къызахыжыкіэ, «зэпыінізу къахыжынъ» ающтыгъэ.

Лъэкітелъ — щылычым е гъучіым ахэшіыкіыгъэу зэоліым ылъэкіэн къыухъумэу тырилъ-хьэщтыгъэ щыгъын пкъыгъу.

Маис — чан дэдэу лъыгъэ

чат. Лъэпшъы мэфищым маисэ зырыз нарт зэшищымэ афишыгъ

Маисашхъо — чъыр, щылыч пытэ дэгъу дэдэм хэшlыкlыгъэ чэтэ чан.

Маитэ — ощ псыгъо чан, заохэ зыхъукіэ ашъоджанэр пхыраупкіыным пае агъэфедэщтыгъэ.

льэкъуиплІ зыкІэт пхъэм тегьэпытыхьагъ.

Мыжъоупціап — тыжьыным е джэрзым ахэшіыкіыгьэу тхып-хьэхэр тетхэу хьульфыгьэ бгырыпхыр е шыіапіэр рагьэкіэракізу шъо пакіэмэ апыльырэ пкъыгьу.

Мыжъоупціэ (сэлъы) — мыжъо піокіэ кіыхьэу, ызыпакіэкіэ гъуанэ зиіэу, шъэжъыер, къамэр, чаныр, чатэр е

мэlур зэраубытырэ шъохэр. **Нэlурыдз** — ижъырэ зэолlым итандж паlо нэгур къэзыухъумэу пытыщтыгъэр ары.

Пхъаблэ — Іэ убытыпІэхэр иІэхэу хьадэр зэрэдахырэ е зэрахьырэ Іэмэ-псым.

Пхъакъо — бэщ пакіэм хъэдэными е кіэплъэтхъоим ещэкіыгъэу, дагъэкіэ е кудэкіэ гъэшъокіыгъэу зыкіагъанэу, къызэрагъэнэфырэ нэфынэт.

Пхъампіэ — пхъэ піуакіэмэ ахэшіыкіыгьэу, шъо зытебзагьэу къэмалъэм ыбгъуитіу.

Пхъэщэпс / бэмб — пхъэм е гъучным ахэшныкныгъэ пчэгъу

Пчыпыджыныкі — пчыпыджыным ыкі, пхъэ занкіэу зышіуалъхьэрэр ары.

Пчышъхьэ — пэсэрэ зэолым ынгънщтыгъэ нэшэ папцізу пхъэ зэнкіэ кіыхьэм палъхьэщтыгъэр ары. Джэрзым, нэужым гъучіым хашіыкіыщтыгъэ.

Пчышъхьэт lаркъу — ижъыкlэ зэолімэ аlыгъыщтыгьэ іэшэ лъэпкъ. Пхъэкі кіыхьэм пылъэу гъучіым хэшіыкіыгъэу тlоу зэгокіырэ пчыпыджын. Нарт къэбарыжъмэ бэрэ къахэфэ. Тэуйхьаблэ икъохьапіэкіэ щыттіыгъэгъэ къэхалъэу я VII — VIII-рэ ліэшіэгъухэм къахиубытэрэм гъучіым хэшіыкіыгъэу пчышъхьэтіаркъо, зэоліым дычіалъхьажьыгъагъэу, къыщычіэсхыжьыгъагъ.

Сагъындакъ — 1) пэсэрэ щэбзэ лъэпкъ; 2) щабзэхэр зэрылъхэу зэоліым къыздырихьакіыщтыгъэ іубырылъ.

Сагъындакъыбз / сагъындакъыпс — пэсэрэ щабзэм ишІэгъэ кІапс. ШІэхэу щэбзэкьухэр хьазыры хъугъэх, ау сагъындакъыбзэр сыдым къыхашІыкІын? Ащ пае кІэпсэ пытэ уфай. (Адыгэ ІорыІуат).

Сагъындакъыщ — сагъындакъым ищэ. А къоп ашъэм пхырык ыгъэ сагъындакъыщэр Бэслъыныем икупхъэнт lэк ly тефи, купхъэнт lэк lyмрэ кулъэмыджымрэ зэригул lu, кулъэшъуыш lыгъ. (Адыгэ lopыlyaт).

Сэпіэкіэтхъу — къэмапіэр зэрэрыдатхъурэ Іэмэ-псым.

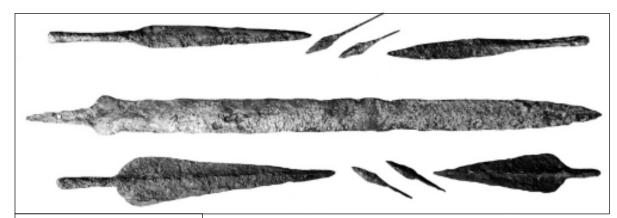
Сыхьэджас / сыхьэджац / хьэджас — зыбгъуит уцэ lулъык ыгъэ къэмэ псыгъу.

Сэшхо — зэрыпыджэхэу, зэрыбзэхэу, зэрыпаупкырэ Іэшэ лъэпкъ. Сэшхокур макІэу къэгъэщыгъэу шъомбгъо хьазыр.

Сэшхоку — сэшхопкъ, сэшхом икумылыпс.

Сэшхопс — шъо бгъузэхэм ахэшlыкlыгъэу lашэр зыпашlэрэ бгырыпх лъэпкъ. Сэшхор ащкlэ зышlохалъэ.

ТЭУ Аслъан, ТЭУ Нуриет. (Джыри къыкЮлъыкЮщт).

Сурэтым итхэр: чатэ, Іэшіокіхэр, щэбзанэхэр, мыутіэ культур, тиэрэ иапэрэ ліэшіэгъухэр.

Манджакъ — ижъырэ Іэшэ пъэпкъ, нэбгырэ заулэмэ зэдаlыгъэу, пчъэхэм, дэпкъхэм, чэухэм яохэзэ зэрэпхыраутыщтыгъэ пкъэу занкі.

Мыжъодз — ижъырэ Іэшэ пъэпкъ е шэкІо Іэмэ-псым. Мыжъо хъураехэу, зыми, тІуми шъом кІоцІыщыхьагъэхэу, шъо кІапсэкІэ зыпышІагъэхэу, нахъ псынкІзу агъэбыбыным пае, агъэчэрэгъоу адзыщтыгъэ Іэшэ пъэпкъ.

Мыжъолъ / мыжъолъ щарахъ — гъучіым е нэмыкі металлхэм ахэшіыкіыгъэ іашэхэр, ізмэ-псымэхэр зэралъырэ мыжьо хъурай. Мыжъо щэрэхъым ыгузэгу пхырыкізу къуау пытэу,

Іэмэ-псымэхэр зэралъыхэу, зэрагъэчаныщтыгъэ мыжьоль. Бгырыпхым пышІагъэу хъулъфыгъэмэ къыздырахьакІыщтыгъэ. Ошъадэ къычІахыгъэ мыжьоупцІэ къэгъэщыгъэм нахь инырэ нахьыжырэ къагъотыгъэп. Мыекъопэ культурэм щегъэжьагъзу къыкІэлъыкІогъэ лъэхъанэхэм хъулъфыгъэ хьадэмэ адычІалъхьажыгъагъэхэу къэтэгъотыжых. Непэрэ мафэхэми унэгъо зырызмэ ащагъэпсэуалъзу урихьылІэщт.

Мыуцэку — мыуцэкурэ Іэшэ пытэ чан. Зыгорэм зэреохэрэ Іашэу зыцэ Іумыутырэр ары.

Maly — чатэпэlудз, пэсэрэ зэолым lашэм (чатэм, пчыпыджыным, щэбзащэм) пигьодзэу зыкъызэриухъумэщтыгъэ пкъыгъу.

Мэlукъопс (мэlупс, мэlу) — кlыбымкlэ теlулlагъэу, lэнтэгъум нэсэу lэр зэрагъэкlэу,

псыгъо зэнкіэ зэикі. Онтэгъу горэ къаіэты зыхъукіэ къызпагъэіызэ къырыкіаіэх. **Пчы** — пхъэкі кіыхьэ зы-

пылъзу штаукіым, джэрзым е гъучіым ахэшіыкіыгъэ Іэшэ пэпціэ льэпкъ. Нахыбэрэм шыудзэр рауіэшыштыгьэ.

Пчыжэлый — ləшlокl льэпкь, пчыпыджын псынкl. Ышъхьэ папцlэ ыльэдэкьитlу ыбгъухэмкlэ жэлыем фэдэу къыпэщых. Пкъышъолым зыхахьэкlэ ахэм къыхыуагъэхыжырэп. Ижъырэ lэшэ жъалымэмэ ащыщ.

Пчыпаlу — ижъырэ дзэлым ышъхьэ lашэм щиухъумэу щыгъыщтыгъэ паlу. Ышыгу пчы папціэ занкіэу тет. Ащкіэ пыим епыджын ылъэкіыщтыгъэ.

Пчыпыджын — 1) шхончым е винтовкэм ыпакіэ палъхьэрэ Іэшэ папці. Винтовкэм пчыпыджын шіолъ; 2) мыр зыфэдэр пчы.

Апэу зыгъэцэк агъэхэм Адыгеир ащыщ шыэп. Экспертхэ Іорэмкіэ, законым

Урысые общественнэ движениеу «Народнэ фронтыр» кіэщакіо афэхъугъэу ыкіи УФ-м псэолъэшіынымкіэ и Министерствэ адыригъэштагъэу Псэупіэ кодексым зэхъокіыныгъэхэр фашіыгъэх.

Фэтэрыбэ хъурэ унэхэм ягьэкіэжын ахэр зыфэгьэхыгьэхэр ыкіи илъэсэу тызхэтым ибэдзэогъу мазэ и 1-м кіуачіэ яіэ хъугъэ. Ахэм къызэрэдалъытэрэмкіэ, унэхэм ягъэкіэжынкіэ региональнэ операторым ціыфхэр къызэригьэгугъэхэрэ піальэр илъэси 5-м нахь мымакізу къыгьэнэфэн фае. Нахьыпэкіэ ар илъэси 2 — 3 ныіэп зэрэхъущтыгъэр.

Джырэблагъэ Народнэ фронтым иэкспертхэм гарантийнэ пlалъэм игъэнэфэнкlэ хэбзэгъэуцугъэр гъэцэкlагъэ зэрэхъурэр зэрагъэшlэным фэшl, региональнэ оператор 83-мэ я Интернет нэкlубгъохэр ауплъэ-

кіугъэх. Законым кіуачіэ иіэ зыхъугъэм ыуж мэзэ заулэ тешіагъ нахь мышіэми, зэнэкъокъухэм ахэлэжьэнхэм фэші тхылъэу агъэхьазырыгъэхэр нахыбэм джыри къызэрамыгъэльэгъуагъэхэр ыкіи гарантийнэ піалъэхэр шапхъэхэм зэрадимыштэхэрэр ахэм къыхагъэщыгъ.

Нахыпэкіэ документхэр оператор 50-мэ зыпарэкіи къамыгьэльэгьуагьэхэу агьэунэфыгьагь. Непэ мы льэныкьомкіэ іофхэр нахышіу хъугьэх, 18-р ары ащ фэдэ хэукьоныгьэ зышіырэр. Ащ егьэпшагьэмэ, гарантийнэ піальэм икъэгьэнэфэнкіэ узыгьэгушіонышхо

щыlэп. Экспертхэм къызэраlорэмкlэ, законым тетэу къэзыгъэнэфагъэхэр Тульскэ, Мурманскэ ыкlи Ленинградскэ хэкухэр, Адыгеир, Коми ыкlи Мари Эл республикэхэр ары ныlэп. Нэужым, уахътэ тырагъашlи операторхэм я Интерхэми, субъект 33-р ары зыгъэцэкlагъэу къычlэкlыгъэр. Фэтэрыбэ хъурэ унэхэм ягъэкlэжьын пэlухьащт ахъщэр цlыфэу ахэм ашыпсэухэрэр ары

нет нэкіубгьохэр зауплъэкіужь-

кіэжьын пэіухьащт ахъщэр ціыфэу ахэм ащыпсэухэрэр ары къэзытыхэрэр. Арышъ, ахэм ямылъку зыпэіухьэрэм, региональнэ операторым іофтхьабзэу зэшіуихыхэрэм ащыгъозэнхэу фитыныгъэ яі ыкіи гъэцэкіэжьынэу ашіыгъэхэр шапхъэ-

хэм зэрадиштэрэмкіэ, а зы Іофшіэным пае зытіо-зыщэ ахъщэ зэрамытыжьыщтымкіэ гугьапіэ къаратын фае. Экспертхэми унэр зэрагьэкіэжьыщт піальэр илъэси 5-м нахь мымакіэу региональнэ операторым къыгъэнафэмэ, гъэцэкіакіом пшъэрыльэу иіэхэр икъоу зэшіуихынхэмкіэ ыкіи ахъщэу ціыфхэм къатыгъэр зищыкіагъэм пэіуигъэхьанымкіэ шіуагъэ къы-

тыщтэу алъытагъ. УФ-м и Президентэу Владимир Путиныр мы лъэныкъом фэгъэхьыгъэу къызэгущы-Іэми ащ къыкіигъэтхъыгъагъ ыкіи унэшъо гъэнэфагъэхэр къышіыгъагъэх.

Псәупіә кодексым зәхъокіыныгъәу фэхъугъэхэм къыдалъытэхэрэр апәу зыгъэцэкіагъэхэм Адыгеим ирегиональнэ оператор зэращыщым уегъэгушю. Гарантийнэ піалъэм игъэнэфэнкіэ пшъэрылъэу къагъэуцугъэхэр хэзыгъэ имыіәу зэригъэцэкіагъэхэм фэдэу, унэхэм ягъэкіэжьынкіи хэукъоныгъэ ымышіынәу ащ уегъэгугъэ.

Карлсруэ — Краснодар ТІуапсэ — Агуй-Шап<u>сыг</u>ъ

Германием къикіыгъэ хьакіэхэм Тіопсэ районыр гушіоу апэгъокіыгъ. Къалэу Краснодар и Мафэ зэрэхагъэунэфыкіырэм къыдыхэлъытагъэу, Карлсруэ иліыкіохэр хы Шіуціэ Іушъом щыІагъэх.

ТІопсэ районым культурэм ылъэныкъокіэ исаугъэтхэр, мэхьанэ зиіэ ипсэолъэшІыгъэхэр, ичІыпІэ дахэхэр хьакІэхэм къаплъыхьагъэх. Шъолъырым къыщыхъугъэу щыпсэухэрэм яблэкіыгъэ, непэ адыгэхэм ящы эк Іэ-псэук Іэ зыфэдэр хьакіэхэм лъэпкъ комплексэу «Нарт» зыфиlорэм щальэгьун альэкlыгь. Бысымхэр мыхьамелэкІэ зэрэнэхъойхэм имызакъоу, ахэм яяжъырэ культурэ зэрэльагьэкІуатэрэри агьэшІэгьуагь.

Адыгэ къуаджэм шъукъеблагъ!

ТІопсэ районым мэфэкІэу щыІагъэхэм ащыщ анахь къоджэшхоу Ныджэпсыхъо и Мафэ зэрэхагъэунэфыкІыгъэр. Ащ къыдыхэлъытагъэу программэ бай зэхагъэуцуагъ — джэгукІэхэр, концертхэр, искусствэр ыкІи сурэтшІыныр зикІасэхэм яюфшагьэхэм якъэгьэльэгьонхэр, спорт зэнэкъокъухэр. Лъэпкъ зэфэшъхьафхэм «ящагу цІыкІухэм» къащызэІуахыгьэ ермэлыктыр къекІолІагьэхэм анахь ашІогъэшІэгъоныгъ.

Ныджэпсыхъо дэт «Чылэ Хасэм» ыкІи нахьыжъхэм я Совет ахэтхэр Іофтхьабзэм чанэу хэлэжьагьэх.

 ТІопсэ районым ижъыкІэ къыщыублагьэу щыпсэурэ адыгэхэм яхабзэхэр, — къеlуатэ Ныджэпсыхъо дэт «Чылэ Хасэм» итхьаматэу Шъхьэлэхъо Рустам, — яльэпкь шъуашэхэр, ямузыкальнэ Іэмэ-псымэхэр «тищагу» къыщыдгъэлъэгъонхэ тлъэкІыгъ. Адыгэхэм «ящагу» ціыкіу къыдэхьагъэхэм шапсыгъэ джэгу шъыпкъэм хэтынхэ амал

яІагъ. Мы мафэм къуаджэу Псыбэ щыщхэ Шъхьэлэхъо Мурдинрэ Заремэрэ янысэщэ джэгу тефагъ. Зэхэтхэу мэфэкІым къеблэгъагъэхэти, чэфышхуагъ.

Іофтхьабзэм къыдыхэлъытагъэу, зифэшъошэ ціыфхэм щытхъу ыкіи рэзэныгъэ тхылъхэр ТІопсэ районым

сыхъо чіыпіэ коим иціыф гъэшіуагъэхэми мэфэкіым щафэгушіуагъэх.

ипащэ ыцІэкІэ аратыжьыгъэх. Ныджэп- Ахэм ащыщ поселкэм инахьыжъхэм я Совет итхьаматэу Ацумыжъ Руслъан.

Европэм ичемпионат

Урысыем изаслуженнэ тренерэу Нэгъуцу Джанболэт ыгъэсэрэ дзюдоистхэм джыри зичэзыу текІоныгъэр дунэе бэнапІэм къыщырахыгъ. Ахэм дзюдомкІэ Европэм ичемпионатэу Австрием щыкІуагъэм дышъэ медалитІу къащыфагъэшъошагъ.

Спортсмен ныбжьык Іэхэу Михаил Игольниковымрэ Александр Колесникрэ ягьэхъагьэхэм джыри къахэхъуагъ. БэнэнымкІэ Урысыем ихэшыпыкІыгъэ командэ хэтхэу тІопсэ спортсменхэр зэнэкъокъум ащытекІуагъэх.

Адыгэ джэгур «Атамань» къыщагъэлъэгъуагъ

Темрюк дэт комплексышхоу

«Атамань» зыфиюрэм щыкюрэ фестивальхэм ТІопсэ районым итворческэ купхэр бэрэ ахэлажьэх. Хы ШІуцІэ Іушьом иартистхэм япрограммэ гьэшІэгьонхэм япльыхэрэм ямызакьоу, специалистхэми осэшІу къыфашІы.

Кодэшъхьапіэ икіэлэціыкіу купэу «Жъогъобыныр» ыкІи ЦІэпс и «Дышъэ къамэ» адыгэ нысэщэ джэгур ижъырэ хабзэхэм адиштэу бэмышІэу «Атамань» къыщагъэлъэгъуагъ. Нысэр зэратыгъурэм, унэгъуакІэ хъунэу ежьагьэхэм афэгьэхьыгьэ джэгукІэхэм, ныбжьыкІэ джэгум къэзэрэугъоигъэхэр яплъынхэ амал яlагъ. «Лезгинкэм» зыкІуачІэ щызыуплъэкІугъэхэри къахэ-

КІэлэцІыкІухэм апай

БэмышІзу ШІоикъо щыкІогъэ шэмбэт шіыхьафыр кіэлэціыкіухэмкіэ къэбар гушІуагьоу аухыгь. Культурэм и Унэу ащ дэтым ищагу джэгупІэ щагъэпсыгъ.

Ащ къыхеубытэх къызщечъэхыхэрэр, хъэренэхэр, зыщыдэпкlаехэрэр. ЧІыпІэ администрацием ипащэу Къоджэшъэо Инвербый къызэриІуагъэмкІэ, ахъщэу текІодагьэр псэупІэу Гъуакъом имыльку къыхэкІыгъ. ЗэтырагъэпсыхьанымкІэ къоджэдэсхэр ІэпыІэгъу къафэхъугъэх. Джы кіэлэціыкіу джэгупіибгъу Гъуакъо иІэ хъугъэ.

Чэзыум къыщыкІагъ

КІэлэціыкіу Іыгъыпіэм кіощтхэм чІыпІэхэр зэрамыгьотырэр дэгьэзыжьыгъэным фэшІ псынкІэу зэтырагъэпсыхьэрэ «модульнэ унэ цІыкІухэр» ашІыхэу къырагъэжьагъ. Ахэм яшІуагъэкІэ, Гъуакъо икІэлэцІыкІу ІыгъыпІэу «Росинка» зыфиlорэм, къуаджэу Агуй-Шапсыгъэ и «Дышъэ ІункІыбзэ», ТІуапсэ дэт «Щэбзэщэ шхъуантІэм» заушъомбгъущт. Ыпэрэм чІыпІэ 40 къыхэхъощт, адрэхэм тюкі зырыз. Мыщ пэіуагъэхьанэу сомэ миллион 20 фэдиз муниципальнэ образованием къытІупщыгъ.

ИщыкІэгъэ тхылъхэр хьазырых, зэрагъэнэфагъэмкіэ, мы илъэсым ыкіэхэм гъэцэкІэжьынхэр аухыщтых. ПсэолъэшІыгьэхэр санитарнэ шапхьэхэм адештэх.

НЫБЭ Анзор. Сурэтхэр мэфэкІым къыщытетхыгъэх.

Яшіэжь агъэлъапіэ

БзэджэшІагьэ зезыхьагьэхэм пшъэдэкІыжь ягьэхьыгьэнымкІэ Федеральнэ къулыкъум и ГъэІорышІапІэу Адыгэ Республикэм шыІэм илъэс пчъагъэ хъугъэу гъэцэкІэкІо системэм игъэІорышапіэ икъулыкъушіэхэм спортивнэ секциеу зэхащагъэхэм лъэшэу ынаlэ атет. Чемпион бэкlаехэр, урысые ыкІи дунэе зэнэкъокъухэм текІоныгъэ къащыдэзыхыгъэхэр зыгъэсагъэхэр АР-м ушумкІэ ифедерацие ипащэу, хэгъэгу коци къулыкъум иподполковникэу Владимир Васильченкэр ары.

2015-рэ илъэсым хэгьэгу кloцl loфхэмкІэ къулыкъум икапитанэу Александр Сульженкэр икіэщакіоу джыри

зы спортивнэ объединение — дзэ Іэпшъэ бэнэнымкІэ федерацие зэхащагь. Федерацием итренерхэм ухьазырын сыхьатхэр станицэхэу Сергиевскэмрэ Кужорскэмрэ ыкІи Мыекъопэ районым ипоселкэхэм ащызэхащэх.

2015-рэ илъэсым, гъэмафэм, илъэс 15 зыныбжь спортсмен ныбжьыкІ у Егор Мартышевскэр аварием хэкІодагь. Станицэу Кужорскэм Іэпшъэ бэнэнымкІэ ыкіи «ушу-саньда» зыфаюрэмкіэ секциер къызыщызэІуахыгъэм къыщыублагъэу Егор зышигъасэштыгъэ. Район ыкІи республикэ зэнэкъокъухэм пчъагъэрэ чемпион ащыхъугъ.

Егор ыкІи гьогу хъугьэ-шІагьэхэм

ахэкІодэгъэ ныбжьыкІэхэм яшІэжь агъэлъэпІэнэу мы федерацием унашъо ышІыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэу «ушу-саньда» зыфиlорэмкlэ зэнэкъокъу бэмышlэу зэхишагъ.

Федерацием ипрезидентру А. Сульженкэм къызэриІуагъэмкІэ. «саньда» зыфиlорэ бэнэныр спорт льэпкъыкlэу тищыІэныгъэ къыхэхьагъэхэм ащыщ.

Адыгеим ыкІи Краснодар краим яспортсмен ныбжьыкІэ 50-м ехъу гьогу хъугъэ-шІагъэхэм ахэкІодагъэхэм яшІэжь фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъоу зэхащагъэм хэлэжьагъэх. Илъэсиблым къыщегъэжьагьэу илъэс 18-м нэс зыныбжь спортсменхэр сыхьатипліым къыкіоці зэнэкъокъугъэх. Іофтхьабзэм хэлэжьагъэхэм зэкіэми Іэпэіэсэныгьэ зэряіэр къагьэльэгьуагь, анахьэу къахэщыгьэ спортсменхэм медальхэмрэ щытхъу тхылъхэмрэ афагъэшъошагъэх.

БзэджэшІагьэ зезыхьагьэхэм пшъэдэкІыжь ягьэхьыгьэнымкІэ Федеральнэ къулыкъум и ГъэІорышІапІэу Адыгэ Республикэм щыІэм икъулыкъушІэхэм уахътэ яІэ хъумэ, спорт секциехэм защызыгьэсэрэ ныбжыкІэхэм аloкІэх, янэплъэгъу ахэр рагъэкІыхэрэп. Джащ фэдэу, дзэ-патриот клубэу «Вертикаль» зыфиюрэми чанэу юф ешіэ, шъолъыр зэнэкъокъухэм ахэлажьэх.

БзэджэшІагьэ зезыхьагьэхэм пшъэдэкіыжь ягъэхьыгъэнымкіэ Федеральнэ къулыкъум и ГъэюрышІапІэу Адыгэ Республикэм щы Іэм ипресс-къулыкъу.

Тарихъ шІэныгъэлэжьэу Бэджэнэ Мурат къызыхъугъэр илъэс 85-рэ хъугъэ

ИгъэшІэ гъогу щысэтехыпІ

Тарихъ шіэныгъэхэмкіэ докторэу, профессорэу, Дунэе Адыгэ (Щэрджэс) Академием иакадемикэу Бэджэнэ Мурат бэ фызэшіокіыгъэр ыкіи фызэшіокіырэр. Гуманитар ушэтынхэмкіэ Адыгэ республикэ институтэу Т. Кіэращэм ыціэ зыхьырэм тарихъымкіэ инаучнэ Іофышіэ шъхьаіэу илъэс 15 хъугъэу Іоф щешіэ.

Общественнэ Іофтхьэбзэ пстэоу ащ щызэшІуахыхэрэм чанэу ахэлажьэ, наукэм ыкІи шыІэныгъэм ащыриІэ зэчый инымкІэ иІофшІэгъухэм адэгуащэ. ПІуныгъэм мэхьанэшхо реты, къызхэкІыгьэ лъэпкъым икультурэ зыфэдэр зэрегъашІэ, кІеугъуае, гъэхъагъэу ышІыхэрэмкІэ щысэтехыпІ. Мурат — дипломат, тхакІо, диныр дэгьоу зышІэрэ цІыф, еджагь ыкІи гъэсагъэ, опыт ин зыІэкІэлъ.

1971-рэ илъэсым Бэджэнэ Мурат хэку типографием пащэ фашІы. КъыкІэлъыкІогъэ илъэсхэм типографиер Адыгэ хэку полиграфобъединениеу егъэпсы, ащ игенеральнэ директорэуи агъэнафэ. А лъэхъаным Бэджэнэ Муратэ тедзэн-полиграфическэ производствэм изэхэщэкІо-ІофшІэкІо инэу зэрэщытыр, Адыгеими, зэкІэ Темыр Кавказми зэращызэлъашІэрэр къэлъэгъуагъ.

Бэджэнэ Мурат Урысыем и МИД Темыр КавказымкІэ илІыкІоу щытыгъ. Пшъэрылъэу фашыгъэр ыгъэцакіэзэ, ащ дипломат Іэпэlасэу зыкъигъэлъэгъуагъ. Зэщыхьэгъу зэфэхъугъэ лъэныкъохэр зэгъэшІугъэнхэм ищыкІэгъэ шІыкІэ-амалхэр, екІолІэкІэ шъхьафхэр ащ къыгъотынхэ ылъэкІыгъ. 1993-рэ илъэсым иІоныгъо-чъэпыогъу мазэхэу Грузиемрэ Абхъазымрэ зыщызэпэуцугъэхэм ижъотыпІэ тефэу. Кавказым щыпсэүрэ цІыф лъэпкъхэм ягустырыгъэ шэн-зекіуакіэхэм дэгъоу ащыгъозэ Бэджанэм лъэныкъуитІум язэшІуныгьэ иапэрэ льэбэкъухэр шІыгъэнхэмкІэ ишІуагъэ къыгъэкІуагъ. Ащ нэмыкІэу, Ингушетиемрэ Темыр Осетиемрэ зэщыхьэгъу зызэфэхъухэм, Бэджэнэ Мурат мэзищым къыкІоцІ Владикавказ дэсэу лъэныкъуитІуми ялІыкІоу азыфагу итыгъ. КъыхэгъэунэфыкІыгъэн фаер, патриотэу ыкІи интернационалистзу зэрэщытым елъытыгъэу Бэджанэм тихэгъэгушхо илъэпкъхэм язэблэгъэныгъэ-зэкъошныгъэ гъэпытэгъэлэжьхэм осэшхо къаратыгъ. Темыр-Кавказ шъолъырым ишІэныгъэлэжьхэм ащ итхыгъэхэм къахэхыгъэ псалъэхэр къызфагъэфепэх

Шэныгъэлым инаучнэ ІофшІагьэхэм ащыщэу «Общественный кризис и проблемы национального возрождения» зыфигорэр 1995-рэ илъэсым къыхиутыгъ. Хэгъэгум иэкономикэ ыкІи иполитикэ зэхъокІыныгъэ инэу ахэхъухьагъэхэр, лъэпкъыр къиныгъо чіыпіэ иуцоныр зыпкъ къикІыгъэр, Темыр Кавказым лъэпкъ зэгъэкІыгъ. Джащ фэдэу 2010-рэ илъэсым къалэу Мыекъуапэ къыщыдигъэкІыгъэ тарихъ ІофшІэгьэ пшъхьапэу «Северный Кавказ в мировой геополитике» зыфигорэми Гофыгъошхохэр къыщеІэтых. Бэджэнэ Мурат тхылъ 52-рэ къыдигъэк ыгъ. Ахэм ащыщых монографиехэр, публицистическэ ыкІи художественнэ тхыгъэхэр.

Докторскэ диссертациер къызегъэшъыпкъэжьым, Мурат Адыгэ къэралыгьо институтымрэ (джы университет) Адыгэ къэралыгъо технологическэ униныбжьык Іэхэм якультурэ зыкъегъэІэтыгъэныр, ахэм ятарихъ ашІэу гъогу тэрэз хахыныр ары. Мурат икъэлэмыпэ къыпыкІыгъэ итхыгъэхэр шІэныгъэ лъапсэ зиІэхэр ыкІи художественнэ тхылъхэр мамырныгъэр гъэпытэгъэным, тищы акіэ нахышіу шіыгь эным фэлажьэх.

Бэджэнэ Мурат илъэс 15 хъугъэу Іоф дэсэшІэ. ЦІыф шъырыт, уасэ зыфыуигьэшІыныр къыдэхъу, ащ фэдэ шэнхэр а зы нэбгырэм хэлъэу бэрэ урихьыліэрэп. Джыри зы чіыпіэ гу лъышъозгъатэмэ сшlоигъу. Ныбджэгъубэ и ащ, ціыфыр бгъэныбджэгъун плъэкІыными уфэкъулаин фае. Ащ ынэгу зэхэмыхыгьэу, къыпфэмычэфэу, паппэ къымыубытту, угу къымы-Іэтэу блэкІыщтэп. Мурат сыдигъуи икъуаджэ фэгумэкІы, ишІуагьэ регьэкІы. Икъоджэгьухэри къыфэразэхэу Пщыжъхьаблэ изы урам Бэджэнэ Мурат ыцІэ фаусыгь.

Бэджэнэ Мурат икlалэу Ахьмэдрэ инысэу Марыетрэ цІыфыгъэшхо ахэлъ, дахэу къыппэгьокІынхэ, къыбдэзекІонхэ зылъэкІырэ адыгэ унэгъо зэкІужь зэтегъэпсыхьагь. ЩыІэныгъэм лъэпсэ дэгъу щатІупщын зыкlалъэкlыгъэр тlуми lофшlэныр шІу зэралъэгъурэр ыкІи сэнаушыгъэшхо зэрахэлъыр ары. Икъорэлъфхэу Аслъанрэ Руслъанрэ, ахэм къапыхъуагъэхэу Астемиррэ Асхьадрэ анахь гушІогъошхоу яІэх.

Ары, илъэсипшІ пчъагъэхэм культурэм ыкІи общественнэ Іофтхьэбзэ пчъэгъабэр зэхэщэгъэнхэм Бэджэнэ Мурат кІочІабэ хилъхьагъ, мыпшъыжьэу непи ахэлажьэ. Ар тыдэ кІуагъэми, сыд фэдэ цІыф куп хэхьагъэми, зэрищагъэми, зы--нешк мехампеат фыІр едеахех хабзэхэр къыдилъытэзэ, ахэм якультурэ рыгъуазэзэ, адыгэ хабзэм ишапхъэхэм атетэу мэпсэу.

Лъытэныгъэ ин зыфэтшІырэ Бэджэнэ Мурат иІофшІэгъухэмкІэ тырэгушхо, имэфэкІ дахэкІэ шІоу щыІэ пстэумкІэ тыфэлъаю.

> ШЭКЮ Мир. ШІэныгъэлэжь.

ным дыригъаштэу, ишъыпкъэу Іоф зэришІэрэр ары. ИщыІэныгъэкІэ ар зэрыгъуазэрэр хъугъэшІагьэхэу хъугьэхэм ахэгупшысыхьаныр, зэфэхьысыжьхэр афишІынхэр ары. Ахэм къапкъырыкІызэ къызыфэкІуагъэр тихэгъэгу ицІыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэм азыфагу зэфыщытыкІэу илъхэм афэгъэхьыгъэ Іофыгьохэр научнэу ыушэтынхэр

Бэджэнэ Мурат инаучнэ ІофшІагьэхэм критикхэм, шІэныгьэфыщытыкІэхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм иІофыгъохэр, лъэпкъ зэфыщытыкІэхэр зыпкъ игъэуцожьыгъэнхэр, адыгэхэмрэ Пшызэ шъолъыр щыпсэурэ къэзэкъхэмрэ зэблэгъэныгъэзэныбджэгъуныгъэу зэдыряІэм къэкІуапІэ фэхъугъэхэр тхылъым къыщызэхефых.

Нэужым монографие инэу «Россия Северный Кавказ: межнациональные отношения на пороге XXI века» зыфиlорэр нэкІубгъо 442-рэ хъоу къыдиверситетымрэ Іоф ащишІэнэу рагъэблагъэ. Бэ темышІэуи профессорыцІэр къыфаусыгъ, илъэс заулэкІэ «Урысые Федерацием наукэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэшху» щытхъуцІэр къыфагъэшъошагъ.

Ащ фэдэ гъэхъагъэхэр къызыкіэкіуагъэхэр сэнаущыгъэу, гуетыныгъэу ащ хэлъыр ыкІи Іофышхоу зэшІуихыгъэхэр ары. Мурат илъэс къэс зы тхылъ къыдегъэкІы. Ащ ищыІэныгьэ зыфэгьэзагьэр къыткІэхъухьэрэ

ШІэныгъэлэжьым къыраlуаліэхэрэр

Зыфэгъэзагъэр чанэу зэшІуехы

Бэджэнэ Мурат шыныгы гьогу гьэшнэгьон къыкІугъ. Гъэхъагъэу иІэри бэ, джыри ыпэкІэ ышІэнэу щытхэм ягупшысэ. Илъэс пшІыкІуплІ хъугъэ Бэджэнэ Муратэ институтым Іоф зыщишІэрэр. Апэрэ мафэм щегъэжьагъэу джырэ уахътэм нэс Мурат тарихъымкІэ отделым щэлажьэ. Научнэ планым имызакъоу, публицистикэ Тофыгъохэр чанэу егъэцакіэх. Общественнэ Іофэу тиреспубликэ къыщаІэтыхэрэм Бэджанэр чанэу ахэлажьэ. Арышъ, Мурат ипортрет къэбгъэлъэгъон зыхъукІэ, лъэныкъо пстэумкІи укъекІолІэн фае. Наукэм фэгъэхьыгъэу тхыгъэхэр иІэх, ахэр зэхьылІагъэхэр лъэпкъ зэфыщытыкІ у Темыр Кавказым илъыр ары. ЕтІанэ геополитикэм Кавказ чІыпІэу щиубытырэр, ащ мэхьанэу иІэр ыкІи Урысые Федерациер непэрэ мафэм къэтэджырэ щынагъохэм зэрапэуцужьырэр.

Псауныгъэ пытэ иІэу джыри илъэсыбэрэ къытхэтынэу сыфэлъаlo.

ПЭНЭШЪУ Аскэр. Тарихъ шіэныгъэхэмкіэ доктор.

Мурат зэман псау мэхъу

зыфишноэ шыфхэр игэх. Ахэр шІум, дэхагьэм, зэфагьэм, шъыпкъагъэм икъэгъэлъэгъуакІох. Адыгэ шъолъырымкІэ Бэджэнэ Мурат зэман псау мэхъу, шІу зыгорэм ышІагьэу, ыпшъэкІэ къызэрэсіуагьэу, дахэу зекіуагьэу къэбгъэлъэгъон зыхъукІэ, апэ ибгъэуцощт.

1960-рэ илъэсым къыщегъэжьагьэу тызэрэшіэ, тызэш шъыпкъэу зын тыкъыхэкІыгъэ фэдэу тызэфыщыт. Симыгъусэу Адыгэкъалэ сызыкІокІэ, «Мурат уимыгъусэу укъэкІуагъ, джы укъэкІон хъумэ къыздащ, тэгъэлъэгъу, тыІугъакІ, аш шыІэныгъэр куоу решІыкІы, сэмэркъэушхуи хэлъ ыкІи гурыІогьуае къыпфэмыхъоу щыІэкІэ-псэукІэм щыщ пычыгьохэр гьэшІэгьонэу къетхых» аlозэ, игугъу ашІы.

ТизэІукІэгъухэм синыбджэгъу

Лъэпкъ пэпчъ лъытэныгъэшхо къыдигъэкlыгъэ тхылъхэм татегущыіэ. Къэіогъэн фаер икъуаджэ дэс цІыфхэм ягъэхъагъэхэр, яюфшагъэхэр зы нэбгырэ къыхимынэу къызэритхыжьыгъэр ары. Мурат ичылэ фэтхэ къодыерэп, ащ дэс цІыф жъугъэхэм ренэу ынаІэ атетэу зэрилъэкІэу ишІуагъэ арегъэкІы.

Тарихълэжь иным ешІэ зыфэлажьэрэр. Ащ сыд ІэнатІэ зеІыгъи ына!э тетыгь къэзыуцухьэрэ цІыфхэр зэригьэрэзэщтым, непэ къызнэсыгъэми зэрилъэкІэу ІэпыІэгъу афэхъу, адеlэ. Арышъ, теубытагьэ хэльэу къэсІон, синыбджэгьу цыф хьалэл, зэхэщэкюшху, бэкіэ лъэпкъыр зыщыгугъырэ loфшlaкly. Сыдрэ лъэныкъокІэ укъикІми, лъытэныгъэрэ шъхьэкІэфэныгъэрэ къэзылэжьыгъэ Бэджэнэ Мурат псауныгъэрэ тхъагьорэ бэу иІэнэу

ХЪУНЭГО Чэтиб.

ШІукіэ фэлажьэ

Гъашіэу иіэм илъэпкъ шіукіэ, дахэкіэ, хьалэлныгъэкІэ фэлэжьагъ. Тыдэ зыщэІи, Мурат ыгу етыгъэу, цІыфэу зыхэтмэ алъытэу Іоф ышІагъ. ШІэныгъэлэжь инэу, цІэрыІоу, шІэныгъэшхо иІэу илъэс пчъагъэм хабзэм икъулыкъушІэхэм ашІагъэр зэрегъэкІужьы. Тхылъыбэ къыдегъэкІы. Мурат ежь цІыф рэхьатэу, гукІэгъу хэлъэу адыгэ шэнхэри зэрихьэу гъэпсыгъэ. Хъишъэм, диным яхьылІагъэхэр дэгъоу зэрегъэкІух. Ушэтынэу ышІыгъэхэр, документэу къыдэкlыхэрэр зы чlыпlэ ешІых.

тальных уяджэнкіэ, лъэхъанэу тызхэтми фэгъэхьыгъэх, тегъэпсыхьагъэх. Мурат ытхыхэрэм анэмыкіэу, дипломатическэ Іофхэр зэрехьэх. Абхъазми, Чэчэнми, Ингушетиеми къарыхъухьэгьэ хъугьэ-шІагьэхэм ахэлэжьагъ.

Мурат илъэсыбэрэ АГУ-м тарихъымкІэ иаттестационнэ комиссие итхьаматэу щытыгъ. Ичылэ фэгьэхыгьэхи тхыльхэр къндигьэкІыгьэх.

Ытхыгъэ тхылъхэр студентхэми, кІэлэегъаджэхэми агъэфедэнхэ алъэкlышт.

Мурат щыІэныгъэшхо зыкъолъ гъэсагъ.

Мурат! Джа къэбгъэшІагъэм анахь мэфэ еслине и уетыпес едеф меслитех уедках бгъэшІэнэу сыпфэлъаІо.

ЕМТІЫЛЪ Разыет. АРИГИ-м ишіэныгъэлэжь шъхьаі.

Тарихъ шІэныгъэлэжьэу Бэджэнэ Мурат къызыхъугъэр илъэс 85-рэ хъугъэ

Сыфэхъохъу

Бэджэнэ Муратэ зысшіэрэр тіэкіу шіагьэ. Институтым сыкъэмыкіозэ типографиешхоу Мурат зипащэм мэзэ заулэрэ сыщылэжьагь. А лъэхъаным типографием иіофышіэхэм ащ шъхьэкіафэ фашіэу, алъытэу, шіоліыкіхэу зэрэщытыр зэхэсшіагь.

Нэужым а зы лэжьапіэм тызэдыіутынэу хъугъэ. Мурат тарихъым телэжьыхьэ. Ар мыпшъыжьырэ шіэныгъэлэжь. Ильэс къэс зы тхыль къыдегъэкіы.

Бэджэнэ Муратэ диными телэжьыхьэ. Хьэджаціэри къыгъэхъагъ. Ащ имэфэкі пае сыфэгушіо. Псауныгъэ иіэнэу фэсэіо. Джыри бэрэ наукэшхом ихьасэ щылэжьэнэу сыфэхъохъу. **ЦУЕКЪО Нэфсэт.**

ЦЎЕКЪО Нэфсэт. Филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор.

ЫцІэ чыжьэу Іугъэ

Бэджэнэ Мурат зыпlокіэ, жэм дизы мэхъу. «Жэм дизы мэхъу» зыфиlорэм адыгэмэ къырагъэубытырэр бэдэд: ціыфыгъэ закізу зэхэлъыр ары.

Бэджэнэ Муратрэ сэрырэ АРИГИ-м тызыщызэдэлажьэрэр илъэс 20-м къехъужьыгъэми, ащ ыпэкІи сыфэмызыгьэу, сымышІэщтыгьэу щытэп. Мурат къыгъэшІагъэр мы мафэхэм илъэс 85-рэ хъугъэми, а лъэхъаным къыубытырэ уахътэм зы мыцІыфыныгьэ къыхэфагьэу тегущыІэхэу зэхэсхыгъэп. ИтеплъэкІи, изекІуакІэкІи ехъуапсэхэзэ къехьы. ЦІыфым ицІыфыгьэ зэраушэтырэр Іофэу ышІагьэр ары, Мурат ыцІэ ащкІэ чыжьэу Іугьэ. Гъэсэныгъи, шІэныгъи хэлъыр зэфырекъужьы. Іофыбэу ыгъэцэкІэнэу хъугъэ пэпчъ, ІэнэтІэзехьанри ащ кіыгьоу, щытхъу хэльэу зэшіуихызэ къырыкІуагъ. Джары шъхьэкІэфэшхо

зыкІыфашІырэр. Икъэралыгъо тын ин зэфэшъхьафыбэм — орденхэм, медальхэм — гъогоу къыкlугъэр къыраlотыкlы. Обкомым июфышіэ пащэхэм кіэлэ чаным иlофшlакlэ гу къылъатэшъ, «Союзпечатым» иІэшъхьэтетынэу агъакІо. ЗыдагъэкІогъэ ІофшІапІэр зыпкъ регъэуцо, хэкум щызэлъашІэу егъэпсы. Ащ ыуж Адыгэ типографиер къыІэтыным шыгугъхэу агъакіо. Іофэу зыфагъэзагъэр дэгъу дэдэу егъэцакіэ. Ащ производственнэ унэхэу аригъэшІыгъэхэр джы къызнэсыгъэм къахэщых, Мыекъуапэ игупчэ къагъэдахэ. Бэджанэм тхылъхэм якъыдэгъэкІыни, тхылъхэхыпіэри, щапіэри зэу зэрепхыхэшъ, ежьыр а зэхэт ІофшІэпІэшхоу ыгъэпсыгъэм, нэбгырэ мин пчъагъэ зыщылажьэрэм, игенеральнэ директор фашІы. Зэрэщыгугынгыхэр къегьэшынкыжыы.

Типографием ыуж Мурат Адыгеим и Апшъэрэ Совет идепутатэу хадзы,

анахь чанэу хэлажьэрэмэ апэ итэу, зэблэкІыгьо лъэхъаным ащ щылэжьагь. Къэралыгьо зэпхыныгъэхэм ынаІэ атетынэу Темыр КавказымкІэ пшъэдэкІыжь ыхынэу Бэджэнэ Мурат (МИД-м) егъэнафэ. ИІэнатІэ епхыгъэ Іофэу Бэджанэм зэшІуихыгъэр цІыфыбэмэ зэлъашІэ.

Джы АРИГИ-м иlофышlэ шъхьаlэу loф зишlэрэр илъэс 20-м къехъужьыгъэшъ, ылъэкl къымыгъанэу, илъэс къэс пlоми хъунэу, тхылъ къыдегъэкlы, цlыфхэм ежь-ежьырэу алъегъэlэсы. Я 50-рэ тхылъыр июбилей ехъулlэу типографием къыщытырадзагъ. Мурат Адыгеим анахъ щагъэлъэпlэрэ цlыфхэм ащыщ, районэу къызыщыхъугъэм ицlыф гъэшlуагъ, игупсэ чылэу Пщыжъхьаблэ изы урам ащ ыцlэ ехьы.

ГЪЫЩ Нухь. Филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор.

ЦІыфыгъэр ишъуаш

Цыфыр дунаим тетыфэ егъашіэм зэмыхъокіхэу псэр, шіульэгьур, дин шіошъхъуныгьэр, къэрарыр къыздырехьакіых, егъэдахэх, егъэбагъох, ціыф щхэпсым ахэр зэрепхых, идунэететыкіэ ахэмкіэ къэлъагъо.

Зигугъу къэсшІыщт Бэджэнэ Мурат мы цІыф шъуашэхэмкІэ Тхьэр къетагъ.

Мурат тарихъ шІэныгъэлэжь, а ІофымкІэ тхылъ бэдэдэ ытхыгь, ытхыгьэ къодыеп, щытхъоу, бгъэхалъхьэу, шІуагъэу къылэжьыгъэр гъунэнчъ. Икъоджэ кlасэ художественнэ шъуашэм илъэу фитхыгъэм шІулъэгъоу фыриІэм лъэпсэ бай зэриІэр къыригъэлъэгъукІыгъ. Етхых рассказхэр, повестьхэр, диным шюшъхъуныгъэу фыриюм хьэджэ гьогум тырищи, хьаджацІэри къылэжьыгъ. Рэхьатныгъэр къызэрэхэщырэм, шІэныгъэу зэригъэгъотыгъэм апкъ къикізу хэгъэгу зэгъэшіун Іофымкіэ Чэчэнми, Осетиеми, Тыркуеми Іоф ащишІагъ. СССР хэгьэгушхоу тызыщыпсэущтыгъэм ихэку къыдэгъэкІэкІо-полиграф объединениеу «Адыгея» зыфиюрэм тхьаматэ зыфашым, апэрэ чыпіэр ыіыгьэу Іоф щишІагь. Джа къэспчъыгъэ ІофшІэн пстэумэ апеІэнэуи Бэджэнэ Мурат цІыфыгъэшхо хэлъ. Сэ сызэрэlукlагьэу, дэслъэгъугьэр щысэхэмкІэ къэзгъэшъыпкъэн.

Мурат апэрэу зыщыслъэгъугъэр, зыщысшІагъэр тхылътедзапІэм итхьаматэзэ ары. Ащыгъум институтыр къэсыухыгъа-

кІзу хэку музеим шІзныгъз пропагандэмкІэ отделым сырипэщагъ. ТиІофшІэн зэу хэтыгъ рекламэ зэфэшъхьафхэр тырядгъэдзэнхэшъ, къэлэ урамхэм арядгьэгьэпкІынхэр, ащ фэдэу мазэм зэ-тю къыдэдгъэкlэу къыхэкІыщтыгъ. Сызэрилъэгъугъэм тетэу Мурат къысфэчэфэу къыспэгъокІыщтыгъ, мы гущыІэхэр къыспигъохызэ: «Уиуиу, мы слъэгъурэр, анахь пшъэшъэ дахэу, хъупхъэу тихэку исыр ары». Сэри шlу горэ къызыдэхъугъэм фэдэу, ныбжьыкІэгур быбатэу, сиІофшІэн нахь зэрэхэзгъэхъощтым сыпылъэу, гушхоу сыкъычІэкІыжьыщтыгьэ. Мурат ынэжгь зэхэхьагьэу, гумышюу зэ слъэгъугъэп, сэщ фэдэ тхьапша зы мафэм ащ еуаліэщтыгъэр — къэлъытэгъуай. Апэрэ чіыпіэм хэгъэгумкіэ изыгъэуцуагъэр июфшіэн хэшыкізу фыриіэмрэ ціыф шэнышю-нэгушіуагъэу хэлъымрэ — разэу ціыфыр фэпшіэгъэ юфым, июфшіэн зэрэлъигъэкіотэщтым кізгушіоу пкіэрыкіыжьыныр зымыуасэ щыіэп.

ЯтІонэрэу Мурат сызэрэфэзыгьэр — сыригъунэгъугъ. Ягъунэгъу шъуз горэм (джыри унэсиlагъэп) иунэ сыщыпсэущтыгъ. Джащыгъум иунагъо сшlагъэ. Ишъхьэгъусэу Тэмарэ (идунайыхъожьыгъ, Тхьэм джэнэт

лъапІэр къырет), икІалэу Ахьмэд нэІуасэ сафэхъугъ. Тэмарэ бзылъфыгъэ Іэпс-лъэпс ціыкіоу, лыягъэ ымыіоу, зэкіэупкlагъэу, псынкlэу июф зэкІэкІэу, гупсэфыгьо ебгьотылІэу сыгу къинагъ. Ахьмэд гурыт еджапІэм щеджэщтыгьэ, щагум дэсми, дэмысми умышІэу, шъэожъые рэхьатыгъ. ЕтІанэ Мурат институтэу джы сызыщылажьэрэм Іоф щишІэнэу къыІухьагъ. Ащыгъум тарихъ шІэныгъэхэмкІэ ІофшІэныбэ къыІэкІэкІэу щытыгъэми, тэ тиинститут нахьыбэр зыщитхынэу хъугъэр. Илъэс пчъагъэ хъужьыгъэу мы Іофшіапіэм Іутышъ, хэутынэу щыт Іэпэрытхыхэр е хэутыгьахэхэр къырихьакізу плъэгъущт нахь, зыгорэм иягъэ ригъэкіынэу пылъэу е тегущыізу зэхэсхыгъэп. Иіофшіэнкіз деіи лъигъэкіотагъзу, зэрэщыгугъыгъзу къычіэмыкіыжыгъэмэ, ыгу къызэреорэр къыхэщэу, «Сыхэукъогъэн фае» ыіоу, къызытегущыізрэм зигъэтэрэзыжыным щыгугъзу, еіэпэіэсэкіызэ, къыіоу ары зэхэсхыгъэр.

Мурат ціыф шъабэу, къы-Іорэм фэсакъэу щыт, щынэкіэ арэп, зытегущыіэрэм е зыдэгущыіэрэм ыгу химыгъэкіыным пае арэущтэу зыфэпсэурэр, къызіуипхъотэу псынкіагъэкіэ зи ыіощтэп, игущыіэ фэсакъы.

Зыгорэм ихъярмэ е икъинмэ, апэ итэу кlорэмэ ащыщ. Сиунагъо къинышхо къызехъухьэм, апэ итэу къэсыгъэхэм ахэтыгъ. Мурат псауныгъэм къыкlэупчlагъ, хэбээ шlухьафтыну къысатыгъэм щыгушlукlэу гущы!э дэхабэ къыlуагъ, ты папкlэу къысэушъыигъ. Гущы!э игъор къин зиlэмк!э псапэ. Ежь иlоф зэхэхьагъэ къыптезыпчъэу, «къиныр сфэщэчыщтэп»ыloy lулъэтыжьыхэрэм ар афэдэп. Цlыф рэхьат, цlыфышlу.

Мурат, илъэсэу къэбгъэшlагъэр къэтлъытэнэп, ар Тхьэ Іоф, ау гугъэр ины. Уидунай рэхьат, дахэ, псауныгъэмкlэ аужырэ илъэсхэм къин дэхэкlае пкlэхэкlыгъэми. Тхылъэу угушlозэ илъэс къэс къыдэбгъэкlырэм хахъоу, уиунагъо удатхъэу гъэ мин огъашl.

ЩЭШІЭ Щамсэт. Филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор, АРИГИ-м литературэмкіэ иотдел ипащ.

Лъэпкъ гупшысэм рэгъуазз

Бэджэнэ Мурат Адыгэ шlэныгъэушэтэкlо институтым иlофышlэхэмкlэ анахь лъытэныгъэ зыфэтшlэу, дгъашlоу, дгъэлъапlэу, сыд фэдэрэ лъэныкъокlи щысэтехыпlэу тиlэ тинахыжъхэм ащыщ.

Мурат зэльашІэрэ шІэныгьэлэжь. Ащ гьэшІэ гьогоу къыкІугьэр шІагьэхэмкІэ бай. Иильэсхэр шІуагьэ хэльэу зэригьэкІуагьэм къытыгьэ статья зэфэшьхьафэу шІэныгьэлэжьым къыхиутыгьэхэм ямызакьоу, льэпкь шІэныгьэм икІэн къэзыгьэбаигьэ тхыль 50 къыдигьэкІыгь. Мыхэр осэшхо зыфашІырэ ІофшІагьэх, адыгэ льэпкьым ихъишъэ изэгьэшІэнкІэ гьозэ инэу щытых. Къыхэгьэщыгьэн фае, мыщ фэдиз тхыльыр Мурат къызкІыдигьэкІышъугьэр зыпыль Іофыр шІу елъэгъути ары. Непэ къызнэсыгьэми а шІульэгьум къыщымыкІагьэу, бгьэшІэ-

гъонэу ищыІэныгъэ къегъэнэфы, рэзэныгъэу ащ ригъэшІырэр ары мырэущтэу езыгъаІорэри: «СырыкІэгъожьэу зы гущыІи стхыгъэп».

ШІэныгьэлэжьым иІофшІагьэхэм уасэу яІэр къэзыІэтырэр зыпыль Іоф пстэури лъэпкъ гупшысэм епхыгьэу, ащ къыпкъырыкІэу зэрэщытыр ары. «Тильэпкъ ищыІэкІэ-псэукІэ, идунэететыкІэ нахьышІу, нахь дахэ, нахь псынкІз къыфэзышІыщт гъогум тызэгъусэу тытежъугьахь, — къедзы джэпсалъэ Мурат — ІупшІэ зэфэтшІыжьэу, тызэрэубыжьэу, тызэфычІэплъыжьэу тыщышъумыгьа!». Мэхьэнэшхо зыпкъырылъ, джэмэкъэшхо зыхэІукІырэ мыщ фэдэгущыІэхэр къэзыІон зылъэкІыщтыр лъэпкъ гупшысэ лъагэм рыгьозэрэ цІыф. Бэджэнэ Мурат зисэнэхьат фэшъып-

къэу, зыгъэлъапlәу, мыпшъыжьырэ лэжьэкlошхоу зэрэщытым дыкlыгъоу цlыфыгъэ хэбзэ дахэ хэлъ. Ар зиlорэ зишlэрэ зэтефэжьырэ, шъыпкъагъэр, къэрарыр зишэпхъэ, къиныр къыбдэзыlэтын, хъярыри къыбдэзыгощын зылъэкlырэ цlыф хьалэл.

Нахыжъхэр зэрыгушхон, нахыкlэхэм щысэ зытырахын гъогу Бэджэнэ Мурат щыlэныгъэм къыщикlугъэр. Илъэс 85-у къыгъэшlагъэм ащ бэмэ ишlуагъэ аригъэкlыгъ; бэ ышlагъэр, ау джыри ышlэмэ шlоигъор нахыб. Шlурэ дахэрэ щэхъу ыпэ къимыкlэу илъэсыбэрэ къытхэтынэу тыфэлъаlo.

ШЪХЬЭЛЭХЪО Дарико. Филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

Тхылъеджэ дэгъу

Бэджэнэ Мурат бэшІагьэ сэ зысшІэрэр. Ар типографием иІэшъхьэтетэу зыщэтым Іофшіэным пае бэрэ теуалізу къыхэкІыщтыгъ. ТитхылъеджапІэ ишІогъэшхо къыригъэкІыгъ. Тхылъэу къыдэкІырэ пэпчъ иэкземпляр къытІэкІигъахьэщтыгъ. СыдкІэ тытефагъэми, зыкІи тыкъигъэукІытэжьыгъэп, гуапэр иеу къытфишІэщтыгь. Джы непэ Мурат тиинститут Іоф щешІэ, шІэныгъэлэжьышху, ар титхылъеджапІэ ианахь тхылъеджэ дэгъумэ ащыщ. Тхылъэу къыдигъэкІхэрэр зэкІэ тифонд къыретых. Арышъ, сэ Мурат лъэшэу сыфэраз, имэфэкІ мафэ ехъулІэу сыфэгушІо игупсэхэм адатхъэу, псауныгъэ пытэ иІэу джыри бэрэ щыІэнэу.

ЗЕКЮГЪУ Свет. Шіэныгъэ тхыльеджапіэм

КІЭЛЭЕДЖЭКІО СПОРТЫМРЭ ЩЫІЭНЫГЪЭМРЭ

Псауныгъэр зыгъэпытэрэм лъыкіу

Урысыем иеджапіэхэм спортымкіэ яфедерацие ипрезидентэу, Олимпиадэ джэгунхэм дышъэ медальхэр щэгъогогьо къащыдэзыхыгьэу Ирина Роднинар, спортсмен ціэрыіохэр Адыгэ Республикэм чъэпыогъум и 19-м щыІагъэх. Кіэлэеджэкіо спортым зегьэушьомбгьугьэнымкіэ зэнэкьокъухэр Мыекъуапэ щыкlуагъэх.

кІуагъ. Зэхахьэм хэлэжьагъэх Ирина Роднинар, «КІэлэцІыкІу спортым» иІофыгъохэм ахэлэжьэхэрэ Олег Гадючкиныр, Дмитрий Пирог, Алексей Тодоренкэр, . Оксана Тодоренкэр, республикэм физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкъо Мурат, ащ игуадзэу

тэу Къырым зэрэщы агъэхэм, кІэлэеджакІохэм ІэпыІэгъу зэрафэхъугъэхэм, Къырым Урысыем къызэрэхэхьажьыгъэм шІуагьэу цІыфхэм къафихьырэм, фэшъхьаф къэбархэм уядэlункіэ, фильмэм уеплынкіэ гьэшіэгьоныгьэх.

Спорт клубхэр

КІэлэеджакІохэм, студентхэм спорт клубхэр зэхащэнхэ фаеу И. Роднинам ылъытагъ. Клубэу узхэтым уфэбэнэныр, щытхъур къыфэпхьыныр, узыгъэсагъэхэм ацІэ дахэкІэ рябгъэІоныр Іоф къызэрыкІохэп.

Компьютерым ныбжьык Іэхэр бащэрэ кІэлъырэсых. Спорт псэуалъэхэр нэкlэу щагъэтыхэ хъущтэп. Псауныгьэр ныбжыык Іэгьум зымыгъэпытэкіэ, щыІэныгъэм чІыпІэу щыуиІэщтыр зыфэдэр къэшІэгъуаеу зэрэщытым, фэшъхьафхэм атегущы агъэх.

Зэфэхьысыжьхэр

Спортым Іоф щызышІэхэрэ ХьакІэмызэ Аслъан, Кобл Аюб, нэмыкІхэри зэхахьэм къыщыгущыІагьэх, зэфэхьысыжьхэм къахагъэщыгъэр опытэу аlэкlэлъыр нахышІоу зэрагьэфедэщтыр, кІэм зэрэльыхъущтхэр ары. ЩысэшІу къэзыгъэлъагъорэмэ щытхъу тхылъхэр аратыгъэх.

Зэнэкъокъум уепіу

Футбол, стритбол кІэлэеджакІо-

Ор-орэу зытекожь

Адыгэ Республикэм истади-

он шъхьаІэ цІыфыбэ къыщызэ-

рэугьоигь. КІэлэеджакІохэм, тре-

нерхэм язакъоп тлъэгъухэрэр.

Спортым пыщагъэхэр, Ирина

Роднинам Іукіэ зышіоигъохэр,

ны-тыхэр, нэмыкІхэри зэхахьэм

къекІолІагъэх. Нэрылъэгъу Іэ-

пыІэгъухэр дахэу гъэпсыгъэх,

спортым имэхьанэ къаlуатэ. Хьэ-

кІэ лъапІэхэр стадионым къы-

зыдахьэхэм, кІэлэеджакІохэр ІэгутеошхокІэ апэгъокІыгъэх.

Пчэгум къихьэгъэ хьакІэхэм къафэгушІуагъ, ацІэхэр къыриІуагъ Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ.

Ирина Роднинам сэлам фабэ зэкІэми къарихыгъ, спортым имэхьанэ зыкъызэриІэтырэр хигъэунэфыкІыгь. Зэнэкъокъухэм гъэхъагъэ ащыпшІыным фэшІ ор-орэу узытекІожьын плъэкІэу зыбгъэсэн зэрэфаер къыІуагь. Спортым кІуачІэ къызэрэпхилъхьэрэм дакІоу, цІыфыр щыІэныгьэм игьогу зэрэ-

уным узэрэфипіурэм иеплъыкіэхэр къариІолІагъэх.

шІэныгъэмрэкІэ иминистрэу Хъуажъ АмишІоу щыІэр къадэхъунэу, спортым нахь яшъыпкъэу пылъынхэу афијуагъ. Дунаим боксымкІэ ичемпионэу Дмитрий Пирог кІэлэеджакІохэр спортым пыщагъэхэ зыхъукІэ япсауныгъэ зэрагьэпытэрэр игущыІэ къыщыхигъэшыгъ.

Лъапсэм икъежьапіэхэр

Адыгеим физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ и Комитет Іэнэ хъураер щыАндрей Бородиныр, отделхэм япащэхэу Сусана Кочевар, Ирина Манченкэр, Адыгеим гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэу Хъуажъ Аминэт, ащ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ, нэмыкІхэри. Ирина Роднинам къызэриІуагъэу, спортым щыцІэры-Іохэу В. Фетисовыр, В. Сальниковыр, С. Макаровыр, фэшъхьафхэри кіэщакіо фэхъухи, федерациеу «КІэлэеджэкІо спортыр» 2009-рэ илъэсым зэхащагъ. Ащ къыщыублагъэу кІэлэеджакІохэр спортым нахь фэщагьэ мэхъух. И. Роднинам зэгъэпшэнхэр ышІыхэзэ, нахьыпэкІэ СССР хэгьэгум спортым мэхьанэу щыратыщтыгъэм шІуагъэу хэлъыгъэр къэугьоижьыгьэным, льапсэр гьэпытэгьэным зэрэпыльхэм уасэ фишІыгъ. Спортым ныбжьык Іэхэр патриотхэу, зэкъошныгъэр агъэлъапІэу епІух.

Нахыжъхэм гьогоу къакlугьэр зэбгъэшІэным, уичІыгу, уихэгъэгу уафэшъыпкъэным Дмитрий Пирог къатегущы агъ. Купым хэ- хыгъэх.

хэр ешІагьэх, атлетикэ псынкІэмкіэ, атлетикэ онтэгъумкіэ, фэшъхьафхэмкІэ зэнэкъокъугъэх. ХагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэр къыдэзыхыгъэхэм Ирина Роднинар, Дмитрий Пирог, Хъуажъ Аминэт, Хьасанэкъо Мурат, фэшъхьафхэри афэгушІуагьэх, шІухьафтынхэр афашІыгъэх.

И. Роднинар хэушъхьафыкІыгъэу къытэлъэЈугъ Адыгеим апэрэу къэкІуагъэми, республикэм ищы акіэ зыщигъэгъозэн зэрилъэкІыгъэр, спорт зэнэкъокъухэр гъэшІэгьонэу зэрэзэхашагьэхэр, ти Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан гуфэбэныгъэ къыфыриІэу къызэрэпэгъокІыгъэр гъэзетым къыщыхэтыутынхэу.

Опсэу, спортыр! ЦІыфхэр о зэфэощэх, псауныгъэр огъэпытэ, щыІэныгъэм дэхагъэу хэлъыр нахьышюу тэогъашіэ.

ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Сурэтхэр зэхахьэм къыщытет-

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм

иапэрэ гуадзэр: 52-49-44. редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зы-

52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

хьырэ секретарыр:

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкÎэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000. къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 3250 Индексхэр 52161 52162 Зак. 938

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

ЖакІэмыкъо Аминэт

